הלכה · משנה תורה · מפרשים · כסף משנה · ספר הפלאה

כסף משנה על משנה תורה, הלכות שבועות

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כסף משנה על משנה תורה, הלכות שבועות

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כסף-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-שבועות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ה 7
הלכה ו 8
הלכה ז 8
הלכה ח 8
הלכה ט 8
הלכה י 9
הלכה יב 9
הלכה יג 9
פרק ב 9
הלכה א 9
הלכה ב 10
הלכה ג 10
הלכה ה 10
הלכה ו 11
הלכה ח 11
הלכה יב 11
הלכה יד 12
הלכה טו 12
הלכה יט 12
פרק ג 13
הלכה ד 13
הלכה ה 13
הלכה ו 14
הלכה ז 14
הלכה ח 14
הלכה יא 15
פרק ד 16
הלכה א 16
הלכה ב 16
הלכה ג 16
הלכה ד 16
הלכה ה 17
הלכה ו 17
הלכה ז 17
הלכה ח 17
הלכה ט 17
הלכה י 18
הלכה יא 18
הלכה יג 18
הלכה טו 19
הלכה טז 20
הלכה יח 23
הלכה כ 24
הלכה כב 24
פרק ה 25
הלכה ב 25
הלכה ד 26
הלכה ה 26
הלכה ו 27
הלכה ז 27
הלכה ח 28
הלכה ט 28
הלכה י 29
הלכה יא 29
הלכה יב 29
הלכה טו 29
הלכה טז 30

הלכה יז 30
הלכה יח 30
הלכה יט 31
הלכה כ 31
הלכה כא 31
הלכה כב 32
פרק ו 32
הלכה א 32
הלכה ב 33
הלכה ג 33
הלכה ד 33
הלכה ה 34
הלכה ו 34
הלכה ז 34
הלכה ח 36
הלכה ט 37
הלכה יא 37
הלכה יב 37
הלכה יג 38
הלכה יד 39
הלכה טו 39
הלכה יז 39
הלכה יח 39
פרק ז 39
הלכה א 39
הלכה ב 39
הלכה ג 39
הלכה ה 40
הלכה ו 40
הלכה ז 40
הלכה ח 40
הלכה ט 40
הלכה י 40
הלכה יא 40
הלכה יג 41
הלכה יד 41
הלכה טו 41
הלכה טז 41
פרק ח 41
הלכה ב 41
הלכה ג 41
הלכה ד 41
הלכה ז 41
הלכה ח 42
הלכה יא 42
הלכה יב 42
הלכה יד 42
פרק ט 42
הלכה א 42
הלכה ב 43
הלכה ג 43
הלכה ד 43
הלכה ה 44
הלכה ז 44
הלכה ט 44
הלכה י 44
הלכה יא 45
הלכה יב 45
הלכה יד 45
הלכה יז 45
הלכה יח 45
הלכה יט 46
פרק י 47
הלכה א 47

הלכה ה 47
הלכה יב 47
הלכה יג 47
הלכה יד 47
הלכה טו 47
הלכה טז 47
הלכה יז 48
הלכה יח 48
פרק יא 48
הלכה א 48
הלכה ב 48
הלכה ג 48
הלכה ה 48
הלכה ז 48
הלכה ח 48
הלכה ט 49
הלכה יב 49
הלכה יג 49
הלכה יד 49
הלכה טו 50
הלכה יח 50
הלכה כ 50
פרק יב 51
הלכה א 51
הלכה ג 51
הלכה ד 52
הלכה ו 52
הלכה ז 52
הלכה ט 52
הלכה י 52
הלכה יא 52
הלכה יב 53

פרק א

הלכה א

ארבעה מיני שבועות הן וכו': **שבועת ביטוי הוא שנאמר בתורה או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וכו'**: **והיא נחלקת לארבעה חלקים וכו'**. בריש שבועות וברפ"ג (דף י"ט) שבועות שתים שהן ארבע שבועה שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי:

הלכה ב

ואין שבועת ביטוי נוהגת וכו'. כלומר שאם נשבע דבר שא"א לו לעשותו אינה שבועת ביטוי אלא שבועת שוא.

ומ"ש בין להבא בין לשעבר וכו'. משנה בפ"ג (דף כ"ה) אחד דברים של עצמו ואחד דברים של אחרים ואחד דברים שיש בהם ממש ואחד דברים שאין בהם ממש כיצד אמר שבועה שאתן לאיש פלוני ושלא אתן שנתתי ושלא נתתי שאישן ושלא אישן שישנתי ושלא ישנתי שאזרוק צרור לים ושלא אזרוק ושזרקתי ושלא זרקתי ר' ישמעאל אומר אינו חייב אלא על העתיד לבא שנאמר להרע או להיטיב א"ל ר"ע א"כ אין לי אלא דברים שיש בהם הרעה והטבה דברים שאין בהם הרעה והטבה מנין א"ל מריבוי הכתוב א"ל אם ריבה הכתוב לכך אף ריבה הכתוב לכך ופירש"י מריבוי הכתוב לכל אשר יבטא וידוע דהלכה כר"ע:

ויש לדקדק בדברי רבינו למה ביאר לשעבר קודם דכיון דלהבא מפורש בתורה ה"ל לאקדומיה ותנא נמי אקדמיה שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי ורבינו גופיה אקדמיה לעיל בסמוך. ועוד למה השמיט אישן ולא אישן המוזכר במשנה. ועוד למה כתב שדבר פלוני עם פלוני שאינו מוזכר במשנה. ועוד למה השמיט חלוקת שאתן לאיש פלוני ושלא אתן המוזכר במשנה. ועוד למה בלהבא השמיט חלוקת דבור פלוני עם פלוני. וי"ל דמשום דבלשעבר פליג ר' ישמעאל אקדמיה ועוד דלשעבר אתיא מדרשא חביבא ליה ואקדמה ועוד דבלשעבר איכא ג' חלוקות ובלהבא ליכא אלא תרי. והשמיט אישן ולא אישן השנוי במשנה משום דבגמרא אמרי' אמתני' איני והא אר"י האומר שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר כלומר ואינה שבועת ביטוי אלא שבועת שוא ומשני התם דאמר ג' הכא דלא אמר ג' ואם היה מזכיר רבינו כאן שאישן ושלא אישן היה צריך להאריך לכך השמיטו וכתב במקומו שדבר פלוני עם פלוני שהוא ג"כ דבר שאין בו ממש והוא דבר של אחרים ומפני כך לא הוצרך לכתוב שאתן לאיש פלוני ושלא אתן וכן שלא אישן ג' ימים כתבו לקמן אצל שבועת שוא. והשמיט בלהבא

חלוקת דיבר פלוני עם פלוני משום דשבועה דלהבא בדבר התלוי באחרים אינו חייב בשבועת ביטוי וכמ"ש רבינו ברפ"ה:

הלכה ג

נשבע אחת מד' מחלוקות אלו וכו'. ועל זה וכיוצא בו נאמר לא תשבעו בשמי לשקר. ברפ"ג דשבועות (דף כ':) רב דימי אר"י מוקי לא תשבעו לאוכל ולא אוכל דהוי נשבע ומחליף ובל יחל לקונמות הוא דאתא ורבין א"ר ירמיה א"ר אבהו אר"י מוקי (דף כ"א) לא תשבעו לאכלתי ולא אכלתי שהוא נשבע להחליף ומוקי בל יחל לאוכל ולא אוכל. ורבינו שכתב שאכלתי ולא אכלתי ואוכל ולא אוכל ארבעתם משום לא תשבעו ולא הזכיר בל יחל אלא על הקונמות בפירוש וזה דלא כרב דימי ודלא כרבין יש לתמוה עליו: **וצ"ל** שרבינו מפרש שאע"פ שרב דימי כי מוקי לאו דלא יחל לקונמות היינו לומר דלא עבר עלייהו אלא משום לא יחל בלבד כי מוקי רבין אוכל ולא אוכל בבל יחל היינו לומר שעובר אף בבל יחל שא"א לומר דעובר בבל יחל בלחוד קאמר שהרי שבועת ביטוי היא מפורשת בפשט הכתוב באוכל ולא אוכל וכתוב בה תשבע על שקר אלמא אוכל ולא אוכל לדברי הכל שקר הוא ופסק כרבין מפני שהוזכר בגמ' אחרון ובכ"מ פסקינן כלישנא בתרא ועוד דסוגיין דעלמא כלישנא דרבין. ולפ"ז אוכל ולא אוכל עובר גם בלא יחל. ומה שלא כתב רבינו כן לפי שאין דרכו למנות לאוין הרבה על מצוה אחת כפי שרשיו במנין המצות שבהתרבות הלאוין לא תתרבינה המצות ולכן הזכיר לשבועת שקר להבא הלאו המיוחד לה ולא בל יחל שהוא משותף לקונמות כל זה כתב הריב"ש בתשובה.

ומ"ש רבינו ואם נשבע לשקר במזיד לוקה לא קאי אנשבע שיאכל ולא אכל שאין זה נשבע לשקר כיון שלא היתה שבועה לשקר משעת שבועה כמ"ש רבינו בספ"ד אלא דוקא על הנשבע שלא אכל והוא אכל או שאכל והוא לא אכל קאי שהרי היתה שבועת שקר מעת השבועה וכ"ש נשבע שלא יאכל ואכל שהרי עושה מעשה גמור וכ"כ מהר"י קולון בשורש קל"ד:

הלכה ד

שבועת שוא נחלקת וכו'. משנה שם (דף כ"ט) כתוב בהשגות שנשבע בדבר הידוע לג' שאינו כן כמו שנשבע עכ"ל. ואין כאן שום השגה שהרי נזכר זה בדברי רבינו ספ"ה:

הלכה ה

ומ"ש השניה שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם שהוא כן. ירוש' שם והשלים רבינו ביאור דבר זה ספ"ה:

הלכה ו

ומה שכתב שלישית שנשבע לבטל את המצוה וכו'. שם במשנה:

הלכה ז

ומ"ש רביעית שנשבע על דבר שאין כח בו לעשות כגון שנשבע שלא יישן ג' ימים וכו'. מימרא דר"י פ"ג דשבועות (דף כ"ה).

ומ"ש או שנשבע שלא יטעום כלום שבעת ימים רצופים וכו': כל הנשבע שבועת שוא מד' שבועות אלו וכו'. בפ"ג דשבועות (דף כ"ז) תנן אשבועות שוא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור:

הלכה ח

שבועת הפקדון כיצד וכו'. בספרא פ' ויקרא וכחש בה וכו' עונש שמענו אזהרה מנין ת"ל לא תכחשו.

ומ"ש ואין לוקין על לאו זה, הטעם מפני שאין בו מעשה.

ומ"ש ואם נשבע לו על שקר וכו' על זה נאמר לא תשקרו איש בעמיתו וכו', בספרא לא תשקרו מה ת"ל לפי שנאמר ונשבע על שקר שמענו עונש אזהרה מנין ת"ל ולא תשקרו:

הלכה ט

ומה הוא חייב על שבועת הפקדון ששקר בה וכו'. מפורש בפ' ויקרא.

ומ"ש בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג, משנה פ' ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף פ"א שהוא ט').

ומה שאמר שנאמר וכחש בעמיתו וכו' ולא נאמר בו ונעלם ממנו שם אהא דתנן בשבועת העדות ושבועת הפקדון חייב על המזיד כשוגג שבועת העדות מנ"ל דת"ר בכולן נאמר ונעלם וכאן לא נאמר ונעלם לחייב על המזיד כשוגג על שבועת הפקדון מנ"ל יליף תחטא תחטא משבועת העדות. ויש לתמוה מה צריך לשבועת הפקדון ללמוד משבועת העדות תיפוק לי דלא כתיב ונעלם בשבועת הפקדון גופה. ונראה שרש"י הרגיש זה ולפיכך כתב בכולן בכל המביאין קרבן עולה שבאותה פרשה כגון מטמא מקדש ושבועת ביטוי דכתיבי בהדי שבועת העדות עכ"ל. כלומר דלא דייקינן מדלא כתיב בה ונעלם אלא בשבועת העדות דבאינך דכתיבי בהדה כתיב ונעלם הילכך לא ילפינן לשבועת הפקדון מדלא כתיב בה ונעלם מאחר דליכא אחריני בהדה דכתיב בה ונעלם הילכך צריכינן למילף לה משבועת העדות, ורבינו נראה שהיה גורס שבועת העדות ושבועת הפקדון מנ"ל דתנו רבנן בכולם נאמר ונעלם וכו' דשפיר ילפינן לשבועת הפקדון מדלא כתיב בה ונעלם:

הלכה י

ומ"ש והוא שיזיד בפקדון וכו'. משנה ר"פ שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ז) וחייב על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון הפקדון ואינו חייב על שגגתה (גרידתא). ופירש"י זדון השבועה שזכור על הפקדון ויודע שמתחייב על כפירתו קרבן. ועל שגגתה עם זדון הפקדון ששגג בקרבן והזיד בפקדון דיודע דהזיד בפקדון וכפר אבל אינו יודע אם חייב עליו קרבן. ואינו חייב על שגגתה גרידתא אם סבור לישבע באמת משום דאנוס הוא:

הלכה יב

שבועת העדות כיצד וכו'. משנה בפרק שבועת העדות (שבועות דף ל"א:).

ומ"ש וחייבים על שבועה זו קרבן עולה ויורד. בפרשת ויקרא.

ומ"ש בין שהיו מזידין וכו' עד לחייב על הזדון כשגגה. משנה וגמרא בפרק ארבעה מחוסרי כפרה:

הלכה יג

כיצד שגגת שבועת העדות וכו'. משנה פ' שבועת העדות (שבועות דף ל') וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות ואינם חייבים על שגגתה. ופירש"י ואין חייבים על שגגתה אם שוגגים הם לגמרי כסבורים שאין יודעים לו עדות ואח"כ נזכרו שהרי אנוסים הם לא קרינן בהו נשבעים לשקר. ובגמ' (דף ל"א) וחייבים על זדון שבועה מנא ה"מ דת"ר בכולם נאמר ונעלם וכאן לא נאמר בה ונעלם לחייב על המזיד כשוגג ועל שגגתה עם זדון העדות ה"ד שגגתה עם זדון העדות א"ר יהודה אמר רב באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבים עליה קרבן אם לא:

פרק ב

הלכה א

אחד הנשבע אחד מד' מיני שבועות אלו וכו'. בספ"ג דשבועות (דף כ"ט:) תנן דאחד שבועת שוא ואחד שבועת ביטוי אם הוא מושבע מפי אחרים חייב והכי תנן בר"פ שבועת העדות (שבועות דף ל') לענין שבועת העדות וברי"פ שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו) לענין שבועת הפקדון.

ומ"ש וענה אמן, בספ"ג דשבועות (דף כ"ט) אמר שמואל כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי דכתיב ואמרה האשה אמן אמן כלומר ואם לא ענה אמן אע"ג ששתק כשהשביעו אינו כלום. וכתב רבינו ברפ"ב דנדרים דאמן לאו דוקא דהוא הדין לדבר שעניינו כענין אמן שהוא קבלת דברים:

ומ"ש אפי' השביעו עכו"ם או קטן, עכו"ם נלמד ממשה וצדקיהו ליתרו ונבוכדנאצר וקטן לא גרע מעכו"ם.
ומ"ש ואחד העונה אמן או דבר שעניינו כענין אמן וכו'. דבר פשוט הוא:

הלכה ב

אחד הנשבע וכו'. משנה וגמ' בס"פ שבועת העדות (שבועות דף ל"ה):
ומ"ש וכן אלה וארור הרי הן שבועה. ברייתות שם (דף ל"ו).
ומ"ש והוא שיזכיר שם מן השמות או כינוי מהכינויים, נלמד מדגרסינן בס"פ שבועת העדות א"ר אבהו מנין לאלה שהיא שבועה שנאמר ויבא אותו באלה וכתיב וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים:

הלכה ג

ומ"ש וכן האומר שבועה בה' או במי ששמו וכו'. דעת רבינו דבכל שבועה בעינן שם או כינוי להתחייב מלקות או קרבן, והר"ן בפרק שבועת העדות דקדק כן מדברי רש"י וכתב שם הר"ן דטעמא דמילתא משום דעיקר שבועה כי כתיב בשם כתיב דכתיב לא תשבעו בשמי לשקר אי נמי לא תשא את שם ה' אלהיך אלא דרבנן סברי דהוא הדין לכינוי כדכתיב וחללת את שם אלהיך אבל בלא שם ובלא כינוי אין לנו [לא] למלקות ולא לקרבן ומיהו איסורא מיהא איכא (אפילו בלא שם ובלא כינוי) והכי מוכח מדאמרינן לקמן דלאו לאו והן הן שבועה וההיא ודאי בלא הזכרת השם היא דאי בשהזכיר השם למה לי לאו לאו והא אמרינן בפ"ד דנדרים מארי כולא לא אכילנא ואמרינן בפ' אין מעמידין לאלהי ישראל לא מגלינא אלא ודאי כל שהזכיר שבועה או לשון אחר שהוא מועיל בשבועה לא בעינן שם ולא כינוי לענין איסורא (אבל למלקות ולקרבן בעינן שם או כינוי וזה דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות שבועות) ותמהני כיון דקראי בשבועות בשם או בכינוי משתמעי בלא שם ובלא כינוי אפילו איסורא מנ"ל. ואפשר שמדברי קבלה למדנו דהא אמרינן לקמן דארור בו שבועה ומפקינן לה מדכתיב ויואל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב אע"פ שלא אמר לא שם ולא כינוי ואם בארור אמרינן מפני שהוא לשון שבועה כ"ש בשבועה עצמה עכ"ל:
וכתב הראב"ד א"א לא נתחוור אצלי דבר זה וכו':

הלכה ה

ולא השבועה בלבד אלא כל כינוי שבועה כשבועה וכו'. משנה בריש נדרים:
ומ"ש שבותה או שקוקה. משנה בספ"ק דנדרים (דף י'):

ומ"ש מוהא. ברייתא שם אלא דבנוסחי דידן כתוב מוהי ופי' הרא"ש מוהי דומה לאומי. ומבואר בדברי רבינו כאן ובפ' א' מנזירות שלא נאמרו כינויים אלא כשאנשי אותו המקום קורין כן לשבועה או לנזירות הא לאו הכי לאו כלום הוא:

הלכה ו

וכן האומר לאו לאו הן הן וכו'. בס"פ שבועת העדות (שבועות דף ל"ו):

ומ"ש והזכיר שם או כינוי וכו'. נתבאר בסמוך. ואם תאמר אם הזכיר שם מאי איריא דאמר תרי זימני לאו או הן בחד זימנא סגי יש לומר דאי אמר ביי' שלא אעשה או שאעשה פשיטא דבחד זימנא סגי אבל הב"ע בשלא הזכיר השם בדרך שבועה אלא שלא בדרך שבועה מאחר שהזכירו סמוך ללאו לאו או להן הן הוי כנשבע. וזה מבואר בלשון רבינו דגבי אומר לאו לאו כתב דרך שבועה וגבי שם לא אמר דרך שבועה אלא כתב והזכיר שם או כינוי:

וכן ימין שבועה ושמאל שבועה וכו'. ברייתא בריש נזיר (דף ג'):

וכן האומר מבטא וכו'. ברייתא פרק ג' דשבועות (דף כ').

ומ"ש אמר איסר וכו', שם איסריה דאיסר וכו' הוציאו בלשון נדר נדר בלשון שבועה כלומר שאמר אעשה או לא אעשה שהוא איסור גברא.

ומ"ש שצריך שיזכיר שם או כינוי נתבאר בסמוך:

הלכה ח

שמע חבירו נשבע ואמר ואני כמותך וכו'. בריש פרק ג' דשבועות (דף כ') פלוגתא דאביי ורבא וידוע דהלכה כרבא דאמר מתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ומשמע לרבינו דמדלא אמר מותר דאיסורא מיהא איכא וכ"כ הרא"ש בשם הר"י ן' מיגאש ובשם הראב"ד ודלא כהרי"ף והרמב"ן שסוברים דאפי' איסורא ליכא:

הלכה יב

(**י-יב**) **מי שנתכוון לשבועה וכו' וכן אם גמר בלבו וכו'**. בפ"ג דשבועות (דף כ"ו ע"ב) אמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שנאמר לבטא בשפתים ומייתי התם ברייתא ומתרץ לה בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא פת חטים והוציא פת שעורים והכי תנן בפ"ג דתרומות (משנה ח'):

ומה שכתב רבינו אם נשבע אחד בפנינו שלא יאכל היום וכו'. מתוספתא דטהרות פרק ששי נאמן על ידי עצמו כיצד אמרו לו נדרת ואמר תנאי היה בלבי שומעין לו. נדרת ואמר להם לא נדרתי ומשהגיעוהו אמר תנאי היה בלבי אין שומעין לו. ומצאתי כתוב דאיתא בתורת כהנים כיוצא בו אמר רבי מאיר אמרו לו נזיר אתה ואמר תנאי היה בלבי

אין שומעין לו. ופירש הראב"ד וז"ל תנאי היה בלבי כלומר ונשאלתי לחכם והתירני על ידי אותו תנאי כדאמרינן בענין שאלת חכם אדעתא דהכי מי נדרת ואמר איהו לא ושרי ליה דאילו שלא על פי חכם מה יועיל לו התנאי שבלבו הלא דברים שבלב אינם דברים עכ"ל. מכל מקום דברי רבינו מבוארים כדברי התוספתא שכתבתי. ונ"ל שאין אנו צריכים לידחק במה שנדחק הראב"ד דפשטה לאו בשאלת חכם מיירי אלא ה"ק תנאי היה בלבי והוצאתי בשפתי בלחש:

הלכה יד

גמר בלבו שלא לאכול פת חטים וכו'. ברייתא פ"ג דשבועות (כ"ו):

הלכה טו

מי שנשבע ואמר שבועה שלא אוכל היום וכו'. דברים של טעם הם והם נלמדים ממה שאמרו לא על דעתך אנו משביעים אותך:

הלכה יט

(יז-יט) **מי שנשבע והיה פיו ולבו שוים וכו'**. טעמו משום דאמרינן בפ' יש נוחלין (בבא בתרא דף קכ"ט) ופ' בתרא דנדרים (דף פ"ז) בכל התורה כולה תוך כ"ד כדיבור דמי בר ממגדף ועובד כו"ם ומקדש ומגרש:

ומ"ש שתוך כ"ד הוי כדי שיאמר תלמיד לרב שלום עליך רבי. פ' שבועת העדות (שבועות דף ל"ב) אמרינן דתוך כ"ד הוי כדי שאלת תלמיד לרב ואיכא דאמרי כדי שאלת הרב לתלמיד ובפ' מרובה (ב"ק ע"ג:) אמרינן גבי פלוגתא דר"מ ור' יוסי תרי תוך כ"ד הוו חד כדי שאלת תלמיד לרב וחד כדי שאלת הרב לתלמיד כי לית ליה לר' יוסי כדי שאלת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומרי דנפיש כדי שאלת הרב לתלמיד שלום עליך אית ליה וידוע דהלכה כר"י לגבי ר"מ. ואע"ג דבפ"ק דמכות (דף ו') א"ל רב אחא מדפתי לרבינא מכדי תוך כ"ד היכי דמי כדי שאלת תלמיד לרב מאה טובא הוי לאו למימרא דהכי ס"ל אלא היינו לומר דאפי' למאן דאמר דהוי כדי שאלת תלמיד לרב קשיא אבל לפום קושטא דמילתא הלכה כר"י כדכתיבנא:

ומ"ש דחזרה בלבו אינו כלום. היינו מדקי"ל דדברים שבלב אינם דברים וגבי שבועה גופה אמרינן גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו:

ועל מה שכתב רבינו שאם א"ל חזור בך או מותר לך וכו' הרי זה מותר: **כתב** הראב"ד א"א דבר זה אינו מחוור שאין אחרים מוזקקין לנדרו וכו'. ואיני יודע למה כתב שאינו מחוור שהרי לא מפני דברי האחרים הוא מתיר אלא מפני שכיון שקבל דבריהם הוי כאילו דבריהם הם דבריו וכיון שדבריהם תוך כדי דיבור נדרו וחזרתו היא תוך כדי דיבור

דבריהם הוי כאילו דברי חזרתו הם תוך כדי דיבור נדרו, ואפשר שקבל מהם תוך כדי דיבור דקאמר רבינו היינו תוך כדי דיבור נדרו:

פרק ג

הלכה ד

(א-ד) **כל הנשבע שבועה וכו'**. בפ"ג דשבועות (דף כ"ו) ת"ר האדם בשבועה פרט לאנוס. **ומ"ש ואחד הנשבע מתחלתו באונס כמו שביארנו**. בפ"א.

ומ"ש או שנשבע ונאנס ולא הניחוהו לקיים שבועתו. בפ"ג דנדרים (דף כ"ז) תנן נדרי אונסין (כיצד) הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה או שחלה בנו או שעיכבו נהר.

ומ"ש או שהשביעו אנס לפיכך נשבעין לחרמין וכו'. בפ"ג דנדרים (דף כ"ז:) תנן נודרים להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא (של) תרומה אע"פ שאינן (של) תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך ואמרינן שם בגמ' שדין שבועות כדין נדרים.

ומ"ש באי זה מוכס אמרו וכו' עד שלא יאכל היום. שם (דף כ"ח) ומסיים בה ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אינם דברים לגבי אונסים שאני:

הלכה ה

וכן שבועת הבאי ושל שגגות פטור עליהם. בפ"ג דנדרים (דף כ':) דנדרי הבאי ונדרי שגגות התירו חכמים ובגמ' (דף כ"ה:) תנא כשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרות וה"נ אמרינן גבי נדרי הבאי (דף כ"ד:) תנא כשם שנדרי הבאי מותרים כך שבועות הבאי מותרות כך גירסת הר"ן והיא גירסת רבינו ודלא כספרים דגרסי שבועות הבאי אסורות.

ומ"ש כיצד כגון שראה חיילות ונשבע שראיתי חיל פלוני המלך והם כיוצאי מצרים. שם במשנה:

ודע שבפ' הנזכר תנן דנדרי זירוזין מותרין ולא כתבו רבינו לענין שבועות מפני שלא אמרו בגמ' כשם שנדרי זירוזין מותרין כך שבועות זירוזין מותרות ודלא כדברי הר"ן שם והרשב"א בתשובה שכתבו דשבועות זירוזין נמי שרו ואע"ג דהכי איתא בירושלמי סובר רבינו דגמ' דידן פליגא ונקטינן כוותיה:

כתב הראב"ד וכן שבועת הבאי ושל שגגות פטור עליהם, א"א לא הוצרכו חכמים לומר שהוא פטור מקרבן וכו'. וי"ל שרבינו סובר שהוצרכו לומר שפטור מקרבן דאי לאו דאמור רבנן דפטור מהי תיתי כן לפוטרו, ומה שרצה להכריע ממ"ש כשם שנדרי שגגות מותרים וכו' כך שבועות שגגות וכו' מותרים י"ל דאה"נ דהל"ל כך שבועות שגגות

פטורים אלא דאיידי דנקט גבי נדרים מותרים דלא שייך למימר בהו פטורים דהא לית בהו קרבן נקט נמי גבי שבועות מותרים. ועי"ל דודאי גם שבועות שגגות והבאי מותרים וא"כ לא היו צריכים לומר דפטורים מקרבן וכדברי הראב"ד דכיון דמותרים מהיכא תיסק אדעתין לחייבם קרבן אלא משום דבפרקים הקודמים ובפרק זה קא עסיק ואתי בחיובי קרבן ומלקות ופיטורם נקט פטורים:

ומ"ש עוד הראב"ד שבועות שוגגים שמותרים כגון שאמר לאשתו וכו' ושבועות הבאי שהן מותרות כיצד וכו', הוצרך לכתוב כן כי היכי דלא תיקשי היכי משכחת לה דשבועות שגגות והבאי מותרות לכתחלה:

הלכה ו

שבועה של שגגות כיצד וכו'. כמו שביארנו בס"פ ראשון.

ומ"ש ואם שבועת שוא היא וכו'. **ומ"ש ואם שבועת שקר היא כגון שנשבע שלא אכל ונזכר שאכל וכו' עד ושלא הכתה**. משנה פ"ג דנדרים (דף כ"ה:) גבי נדרי שגגות:

הלכה ז

ומ"ש א"כ אי זו היא שגגת ביטוי שחייבים עליה קרבן וכו'. בפ"ג דשבועות (דף כ"ו.) בעא מיניה רבא מר"נ אי זו היא שגגת שבועת ביטוי לשעבר אי דידע מזיד הוא אי דלא ידע אנוס הוא א"ל באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבים עליה קרבן או לאו:

הלכה ח

ומ"ש וכיצד היא השגגה וכו'. שם ונעלם ממנו שנתעלמה ממנו שבועה יכול שנתעלם ממנו חפץ ת"ל בשבועה ונעלם על העלם שבועה הוא חייב ואינו חייב על העלם חפץ מחכו עלה במערבא בשלמא שבועה משכחת לה בלא חפץ כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חטים וכסבור שאוכל קאמר דשבועתיה אינשי חפצא דכיר אלא חפץ בלא שבועה היכי דמי כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חטים וכסבור של שעורים קאמר דשבועתיה דכיר ליה חפצא אינשי כיון דחפצא אינשי להו היינו העלם שבועה אלא א"ר אלעזר דא ודא אחת היא ופירש"י אחת היא אי אתה מוצא העלם חפץ בלא העלם שבועה וזו אינה משנה. מתקיף לה רב יוסף אלמא חפץ בלא שבועה לא משכחת לה והא משכחת לה כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חטים והושיט ידו לסל ליטול פת שעורים ועלתה בידו של חטים וכסבור שעורים היא ואכלה דשבועתיה דכיר ליה חפצא הוא דלא ידע ליה א"ל אביי כלום מחייבת ליה קרבן אלא אמאי דתפיס בידיה העלם שבועה הוא וכו' ורב יוסף אמר לך כיון דכי ידע ליה דחטים הוא פריש מיניה העלם חפץ

הוא בעא מיניה רבא מר"נ העלם זה וזה בידו מהו א"ל הרי העלם שבועה בידו וחייב אדרבה הרי העלם חפץ בידו ופטור ואסיקנא אלא ל"ש ופירש"י ל"ש ופטור:

והשתא יש לתמוה על רבינו שכתב שאם נשבע שלא יאכל פת חטים ואכל פת חטים על דעת שהוא פת שעורים ה"ז אנוס ופטור שהרי לא נעלמה ממנו שבועה ולא נעלם ממנו אלא חפץ שנשבע עליו דהא דלא כמאן דאי ר"א הא אמר דא ודא אחת היא ורבינו מחלק ביניהם ואי רב יוסף דאמר דהאי הוי העלם חפצא אבייי דבתרא הוא פליג עליה ואמר דהאי נמי הוי העלם שבועה, ועוד דאי רב יוסף הא איהו פטר ליה מדכתיב בשבועה ונעלם לאפוקי נעלם ממנו חפץ ורבינו פטר ליה מפני שהוא אנוס, ועוד דאי מטעם אנוס גם בהעלם ה"ל למפטריה דהא אנוס הוא דאילו היה נזכר לשבועה לא היה אוכל. ועוד למה בבעיא זה וזה בידו דאסיקנא אלא ל"ש פירשו ופטור טפי הוה עדיף להו לפרושי אלא לא שנא וחייב דספיקא דאורייתא הוא ולחומרא. ועוד למה בנעלם ממנו החפץ כתב הרי זה אנוס ובנעלמו ממנו זה וזה כתב הרי זה כאנוס. ונראה לי שרבינו סובר דלא קיימא לן כרבי אלעזר שדוחה ברייתא זו ואומר שאינה משנה דכיון דמשכח לה רב יוסף פתרי דתהוי משנה לא דחינן לה ותו דמקרא קא דרשא בשבועה ונעלם ואע"ג דאבייי דבתרא הוא נמי דחי לה לא חיישינן ליה דכיון דאיפליג עם רב יוסף רביה פנים בפנים כל כהאי גוונא אין הלכה כתלמיד במקום הרב. ועוד דמשמע דסתם גמרא סבר כרב יוסף דאמר ורב יוסף אמר לך ומדמהדר לתרוצי מילתיה דרב יוסף משמע דס"ל לגמרא כוותיה, ועוד דמדבעא רבא מרב נחמן העלם זה וזה בידו מהו ופשט ליה רב נחמן ורב אשי ורבינא שקלי וטרו בפשיטותא אלמא כלהו ס"ל כרב יוסף דאילו לרבי אלעזר ולאבייי אין כאן בעיא, ומשמע לרבינו דמדינא ה"ל למיפטר בין בהעלם שבועה בין בהעלם חפץ דשניהם אנוסים הם ואנוס פטור מדכתיב האדם בשבועה אלא דאתא קרא וחייב בהעלם שבועה דכתיב בשבועה ונעלם וממילא שמעינן שלא בא הכתוב לחדש חיוב אלא בהעלם שבועה אבל העלם חפץ כדקאי קאי ומש"ה בהעלם זה וזה בידו דכל שאין אנו מוצאים ייתור לחייבו ממילא מיפטר מהאדם בשבועה, ודקדק רבינו לכתוב בו כאנוס משום דבהעלם שבועה אע"פ שהוא אנוס התורה עשאתו כאילו אינו אנוס ומש"ה בהעלם זה וזה בידו לא שייך למימר הרי זה אנוס אלא הרי זה כאנוס:

הלכה יא

נשבע על ככר שלא יאכלנו וכו'. שם (דף כ"ו:) בעא מיניה רבינא מרבא נשבע על הככר וכו' מצטער (עליה) ואכלה בשגגת שבועה מאי א"ל תנינא שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו ופירש"י מצטער ברעב ואי נמי לא

נעלמה ממנו היה אוכלה ואכלה בשוגג בהעלם שבועה לא שב מידיעתו וכו' והאי נמי לא שב מידיעתו הוא. ורבינו לא נתחוור בפירוש זה משום דא"כ מאן לימא לן שאינו שב מידיעתו דלמא אם לא נעלמה ממנו אע"פ שהיה מצטער לא היה אוכלה כמו [שבדבר] שאנו מוזהרים שאע"פ שנצטער לא נעבור על המצוה ולפיכך פירש והוא שוגג שהרי דימה שמותר לו לאוכלו מפני הצער כלומר שמה שדימה שמותר לו לאכלה מפני הצער לזה קרא שגגת שבועה:

וכתב הראב"ד א"א ונצטער עליו ואכלו וכו'. הרכיב פירוש רש"י עם פירוש רבינו ופירש פטור דשגגת שבועה היינו ששכח שבועתו ומה שאינו שב מידיעתו היינו מפני שדימה שמותר לו לאכלה מפני הצער:

פרק ד

הלכה א

מי שנשבע שלא יאכל היום כלום וכו'. ברפ"ג דשבועות (דף י"ט:) במשנה פלוגתא בשבועה שלא אוכל ואכל כל שהו ופסק כחכמים. ומשמע לרבינו דה"ה לשלא אוכל כלום.

ומ"ש והרי הוא כאוכל חצי שיעור מנבילות וטריפות, כלומר שאע"פ שאין חייבים עליו לא מלקות ולא קרבן מכל מקום אסור הוא מן התורה כר"י בפ' בתרא דיומא:

ומ"ש ואם אמר שבועה שלא אוכל דבר זה וכו'. שם (דף כ"ב) אמר רבא מחלוקת בסתם אבל במפרש דברי הכל בכל שהו מ"ט מפרש נמי כבריה דמי ופירש"י לעיל (דף כ"א:) מפרש שבועה שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב וכו' מפרש דשבועה כבריה בשאר איסורין דמי בריה טעמא מאי משום דחשיבא מפרש נמי איהו אחשביה ואסריה עליה עכ"ל. ורבינו סובר מפרש היינו שלא אוכל דבר זה משום דאחשביה:

הלכה ב

נשבע שלא יטעום כלום וכו'. מימרא שם (דף כ"ב):

הלכה ג

מי שנשבע שלא יאכל היום ושתה חייב שהשתיה וכו'. גם זה שם מימרא דשמואל:

ומ"ש לפיכך אם אכל ושתה אינו חייב אלא מלקות אחת וכו'. משנה שם, ולשון לפיכך אינו מכוון:

הלכה ד

ומ"ש נשבע שלא ישתה היום ה"ז מותר לאכול וכו'. שם בגמ':

הלכה ה

שבועה שלא אוכל היום ואכל מינים הרבה וכו'. משנה שם.

ומ"ש ואפי' אמר שבועה שלא אוכל היום בשר ופת, כן יש ללמוד ממה ששנינו שם שבועה שלא אוכל פת חטים ופת שעורים ופת כוסמין חייב על כל אחת ואחת ואסיקנא בגמ' (דף ג':) דטעמא משום דאמר פת פת למה לי ש"מ לחלק משמע דבבשר ופת דלא שייך למימר הכי אינו חייב אלא אחת. וכתב רבינו דכולן מצטרפין לכזית וכן בדין דה"ל כאילו הוא מין אחד של איסור והכי אמרינן בגמ' (דף כ"ג:) בההוא פירקא גבי תן לי חטים ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת וכו' אר"י אפי' פרוטה מכולן מצטרפת:

הלכה ו

שבועה שלא אוכל ושלא אשתה וכו'. משנה שם (דף כ"ב:):

ומ"ש הואיל ופרט ואמר ושלא אשתה גילה דעתו שלא כלל השתיה בכלל האכילה וכו'. שם בגמרא (דף כ"ג):

הלכה ז

וכן האומר שבועה שלא אוכל פת חטים ופת שעורים וכו'. משנה וגמ' שם:

הלכה ח

היה חבירו מסרהב בו וכו'. שם (דף כ"ג:) בגמ' ובאוקימתא דרב אחא בריה דרב איקא דאוקימתא רויחא היא.

ומ"ש לפיכך אין מצטרפין זע"ז וכו'. פשוט הוא:

הלכה ט

שבועה שלא אוכל ככר זו וכו'. שם (דף כ"ז:) אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו כיון שאכל ממנה כזית חייב שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה ופירש"י אוכלנה משמע כולה אבל לא אוכל אסר עצמו בכדי אכילה עכ"ל. ורבינו משמע ליה דדוקא שלא אוכלנה משמע כולה אבל שלא יאכל אותה הוי כמו אומר שלא אוכל ככר זו. והראב"ד חולק בדבר וסובר דהוי כמו שלא אוכלנה. וזהו שכתב א"א תמה אני מה בין שלא אוכל אותו לשלא אוכלנה וכו'. תחלה אומר שמה שחשד הראב"ד לרבינו שטעם חילוק הדין מפני שיש חילוק בין לשון זכר ללשון נקבה תמה אני איך חשדו שאמר דבר שאין בו טעם. אבל טעם רבינו כתב בספר הבתים שהוא שאם אמר שלא אוכל אותו או שלא אוכל אותה הואיל והזכיר אכילה בפני עצמה בלא כינוי כשחזר ואמר אותו או אותה הרי הוא כאילו אמר האכילה שאסרתי עלי מאותו ככר ואכילה בכזית לפיכך אם

אכל ממנה כזית חייב אבל כשאמר שלא אוכלנה הרי הוא כאילו הזכיר ופירש אכילה על כל הככר וכן דעת הרב ן' מיגאש ע"כ. ודומה לזה חילק ה"ה פכ"א ממכירה בשם המפרשים וכ"כ הריטב"א וז"ל שבועה שלא אוכל ככר זו כיון שאכל ממנה כזית חייב פירוש דהכי משמע שלא אוכל שיעור אכילה מככר זו ולא נקט ככר זו אלא למישרי נפשיה באחריני עכ"ל:

אמר שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת. משנה שם (דף כ"ז):

הלכה י

ומ"ש אבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה וחזר ונשבע שלא יאכל כלום או שלא יאכל ככר זו וכו'. שם בגמ'.

ומ"ש קודם וכן אם אמר שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע על הככר שלא יאכלנה וכו', הוא נלמד ממה שנזכר בסמוך:

והראב"ד כתב גם זה שיבוש שבתחלה כו'. ואיני רואה כאן שיבוש דמה לנו אם לבסוף נשבע על אותו ככר לעולם וגבי היום אין כאן תוספת ולפיכך אם אכלה באותו היום אינו חייב אלא אחת. ומ"ש עוד הראב"ד אבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה וחזר ונשבע שלא יאכל או שלא יאכל ככר זו ואכלה כולה חייב שתים לפי ששבועה שנשבע אינו חייב עד שיאכל אותה וכשחזר ונשבע שלא יאכל אותה משאכל ממנה כזית יתחייב בשבועה ראשונה עכ"ל. איני יודע מה מלמדנו, ומצאתי בספר מוגה שנמחק בו מאבל אם נשבע על הככר שלא יאכלנה וכו' עד יתחייב בשבועה ראשונה וכתוב במקומו ואולי כשיאמר שלא אוכלנה היום קאמר:

הלכה יא

שבועה שלא אוכל תאנים וכו'. שם (דף כ"ח:):

הלכה יג

(**יב-יג**) **שבועה שלא אוכל שמונה שבועה שלא אוכל תשע וכו' שבועה שלא אוכל עשר שבועה שלא אוכל תשע וכו'**. שם עיפא תנא בשבועות בי רבה פגע ביה אבימי אחוה א"ל וכו' שבועה שלא אוכל תשע ועשר מהו חייב על כל אחת ואחת א"ל אשתבשת אי תשע לא אכיל עשר לא אכיל שבועה שלא אוכל עשר ותשע מהו אינו חייב אלא אחת א"ל אשתבשת עשר הוא דלא אכיל הא תשע מיהא אכיל, ופירש"י שלא אוכל תשע ועשר ב' שבועות היו שבועה שלא אוכל ט' תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר תאנים ואכל עשר תאנים בהעלם אחד מהו וכו' אשתבשת דשבועה על שבועה

היא שהנשבע שלא יאכל ט' נשבע על עשר דכל כמה דלא אכיל ט' לא אתי לכלל עשר וכו'. הא ט' מיהא אכיל ולא נאסרו עליו ט' בראשונה וכי אכיל ט' איחייב משום שבועה אחרונה וכשהשלימן לעשר עבר על הראשונה:

הלכה טו

(יד-טו) **שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ונשבע וכו'**. ג"ז שם אמר אביי זימנין דמשכחת לה להא דעיפא כדמר דאמר רבה שבועה שלא אוכל תאנים וענבים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים ואכל תאנים והפריש קרבן ואח"כ אכל ענבים לחודייהו ה"ל ענבים חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב קרבן ה"נ כגון דאמר שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ט' ואח"כ אבל תשע והפריש קרבן ואח"כ אכל עשירית ה"ל עשירית חצי שיעור ואחצי שיעור לא מיחייב, ופירש"י זימנין דמשכחת לה דעיפא דשבועה שלא אוכל עשר ותשע ואכל עשר שאינו חייב אלא אחת, כדמר רבה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים יחד ביום אחד אבל תאנים לחודייהו אוכל וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים ואי הוה אכיל תאנים וענבים ביום אחד הוה מיחייב תרתי דכי אכל תאנים מיחייב אשבועה בתרא וכי הדר משלים לה בענבים מיחייב אקמייתא. ואכל תאנים בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה וכיון שהפריש קרבן על התאנים תו לא מיצטרפי ענבים בהדייהו לאיחיובי אשבועה קמייתא ה"נ שבועה שלא אוכל עשר וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל עשירית ה"ל עשירית חצי שיעור עכ"ל. והתוס' כתבו זו היא גירסת הקונטרס ובספרים היה כתוב איפכא שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים, ונראה דמחקה הקונטרס משום דקשיא ליה דאי תאנים וענבים כל חד לחודיה קאמר לא הוו ענבים חצי שיעור ואי בשניהם בבת אחת אין השבועה שניה חלה כלל מידי [דהוה] אתשע ועשר דאי תאנים לא אכיל תאנים וענבים נמי לא אכיל והוי כבר מושבע ועומד, מיהו ה"מ לפרושי בנשבע על חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה אבל א"א לומר כן דהך מילתא דרבה איתא בפ"ב דנדרים ומוכחא כולה סוגיא כמו שכתוב בספרים ולא כגרסת הקונטרס ומשמע נמי דאיירי בנשבע שלא יאכל שניהם מכל אחד שיעור שלם דמפ' טעמא מיגו דחיילא שבועה אענבים חיילא נמי אתאנים ואי בחצי שיעור בהא אין שייך מיגו דלא הוי כלל מושבע ועומד וצריך לחלק ע"כ בין הך לההיא דתשע ועשר דהתם איכא איסור שבועה בכל עשר וכל תשע שיאכל מהנך י' קאי באיסור שבועה אבל הכא לא היה איסור שבועה בתחלה כלל על ענבים ושייך כאן מיגו וה"ה נמי אי אמר שבועה שלא אוכל ט' אלו וחזר ואמר שלא אוכל עשר דחיילא

שבועה שניה ע"י מיגו עכ"ל. והנך רואה שגירסת רבינו כגירסת ספרים ראשונים וכך היא בנוסחי דידן נמי בפ"ב דנדרים. ומה שהוקשה לרש"י על גירסא זו כבר ישבוהו בעלי התוספות:

והראב"ד כתב א"א בספרים שלנו אמר וכו'. וזה תלוי בגרסאות דלגירסת רש"י יש לגרוס כדגריס הראב"ד ולגירסת ספרים הראשונים יש לגרוס כדגריס רבינו וא"כ אין כאן שיבוש. ומאחר שהיה סובר הראב"ד שגירסת ספרים ראשונים היתה שיבוש איני יודע למה לא השיג את רבינו בבבא ראשונה דשבועה שלא אוכל תאנים וחזר ונשבע שלא יאכל תאנים וענבים:

הלכה טז

שבועה שלא אוכל וכו'. גם ז"ש (דף כ"ח) אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכל הראשונה בשוגג והשניה במזיד פטור ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב שתיהן בשוגג פטור שתיהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה חייב אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה פלוגתא דר"י ור"ל למ"ד התראת ספק שמה התראה חייב למ"ד התראת ספק לא שמה התראה פטור, ופירש"י אמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו נמצאת האחת איסור והאחת תנאי זו שנשבע עליה הוי איסור וזו שתלה בה הוי תנאי ואשמעינן רבא דכל שבועה שנשבע על תנאי ותלה דבר בחבירו אין איסור השבועה חל עליו בשעת השבועה אלא בשעת מעשה הראשון הילכך ההיא שעתא שעת שבועה היא ואם באותה שעה זוכר את שבועתו קרינן ביה האדם בשבועה וחלה עליו שבועה להתחייב קרבן על השוגג בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור ראשון ובלבד שתהיה שגגה באכילת האיסורים ומלקות על המזיד ובלבד שתהיה התראה באכילת האיסור ואם כבר שכח שבועתו בשעת מעשה ראשון לא קרינן ביה האדם בשבועה ואין השבועה חלה עליו לא לקרבן ולא למלקות ומייתינן לה סייעתא לקמן ממתני' דנדרים. אכל את הראשונה וכו'. ההיא דתנאי קרי ראשונה שכך היתה סדר שבועתו אם אוכל זו לא אוכל זו והאי דנקט אכילת התנאי ברישא לא משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא ומתחייב למפרע אלא משום דבעי למימר ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב קרבן ודוקא בהך שניה דאיסור הוא דהויא לה שגגה כאכילת איסור דאי בתנאה לא מייתי קרבן על אכילת האיסורים למפרע שהיתה במזיד ובהיתר שעדיין לא נאסרה עליו ואע"פ שהוא שוגג בשעת אכילה אחרונה שהוא עובר בה על השבועה למפרע שגגה באיסורו בעינן. אכל את הראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור, בשעת אכילה ראשונה כבר שכח שבועתו וכשאכל האיסור היה זכור את

שבועתו ועבר עליה במזיד פטור ממלקות ואפי' בהתראה לפי שלא חלה שבועה עליו שהרי בשעת אכילה ראשונה שהיתה שבועה ראויה לחול כבר שכוח היה ולא קרינן ביה האדם בשבועה וכ"ש מקרבן שאין קרבן על המזיד. ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב, כשאכל התנאי ראשון היה זכור את שבועתו ואכלו במזיד ובהיתר גמור שהרי לא עליו נשבע והיא אכילה ראשונה במזיד וכשאכל בשניה את האיסור אכלו בהעלם שבועה חייב קרבן הואיל ובאכילה ראשונה זכור הוא את שבועתו ויודע שבאכילה זו אוסר עליו את השניה האדם בשבועה קרינא ביה וחלה עליו שבועה וכשאכל שניה שוגג הרי עבר על שבועתו שוגג וחייב קרבן. שתיהן בשוגג פטור בין שאכל התנאי ראשון בין שאכל האיסור [ראשון] פטור כדפרישית שהרי באכילה ראשונה היתה שבועה ראויה לחול ובאותה שעה היה שכוח ולא חלה עליו השבועה לאסור את השניה. שתיהן במזיד אכליה לתנאיה והדר אכליה לאיסוריה חייב מלקות שהרי באכילה ראשונה זכור היה לשבועתו וחלה השבועה עליו ליאסר בשניה וכשאכל שניה התרה [בו] התראת ודאי אל תאכל שהרי נשבע עליה ונאסרה. אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה [פלוגתא דר"י ור"ל דאיפלגו בהתראת ספק בפ"ק והאי נמי] התראת ספק היא דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא התראת ספק אל תאכלנה שמא תאכל את השניה ונמצאת עובר על זו למפרע ואם התרו בו בשעת אכילת השניה אל תאכל שהרי אתה עובר על הראשונה למפרע אף על פי שהתראת ודאי היא אינה התראה שאין מלקות בא ע"י התראה זו עכ"ל. והתוספות כתבו מה שפי' בקונט' אין השבועה חלה אלא בשעת מעשה הראשון וכו' עד ובלבד שתהיה שגגה באכילת האיסור זה הפי' מגומגם דבאכילת איסור ראשון לא משכחת חיוב קרבן דאי אכלו בשוגג לא קרינן ביה האדם בשבועה ולא חלה עליו שבועה ואי אכלו במזיד הא בעינן שגגה באכילת האיסור לפירוש הקונט' וא"א ליישבו אלא בדוחק דמשכחת לה כגון [שבשעה] שאכל איסור ראשון לא שכח שבועתו והוי האדם בשבועה אבל בשוגג הוא שאינו יודע שזו הככר שנשבע עליו ואע"פ שמותר לאוכלו חשוב שגגה הואיל וברצונו לא היה אוכלו לפי שמתאוה לאכול על תנאי או בשום ענין שצריך לאוכלו כגון שנשבע לאוכלו או שמסתכן עליו, וכל זה דוחק. ומה שפירש נמי בסמוך גבי אכל את הראשונה וכו' האי דנקט אכילת התנאי ברישא לאו משום דאי עביד איפכא לא חיילא דודאי חיילא, ומתחייב למפרע אינו ר"ל איפכא מבבא דקאי בה דהיינו שאכל איסור תחלה בשוגג ממש ששכח שבועתו דא"כ לא חיילא כלל דלא הוי האדם בשבועה ולא בעי נמי למימר שאוכל איסור במזיד לגמרי תחלה דאין שגגה בשעת אכילת איסור. ואין נ"ל כלל שהיה הקונטרס ר"ל דמתחייב למפרע מלקות

(דאין סברא שיתחייב מלקות) כיון דאח"כ אכל התנאי בשוגג וכו' אלא ר"ל כדפרישית שאכל איסור ראשונה וזכור את השבועה אבל אינו יודע שזהו הככר שנשבע עליו. ושוב מצאתי בתוספות רבינו אלחנן שכתב שהסופרים טעו וכך ראוי להיות לאו משום דאי עביד איפכא חיילא דודאי לא חיילא שכמו שזאת אינה חלה ופטור אף אותה אינה חלה וכ"כ בפירושים אחרים מרש"י. ועל מה שפירש בקונטרס בין שאכל איסור ראשון כתוב שלא היה יכול להבין, ועוד דוחק לפירוש הקונטרס דגבי שגגת עצמה וזדון חבירתה בסמוך צריך לפרש דחייב לא קאי אלא אשניה ומשמע דקאי אתרווייהו, ונראה לפרש דלא מיעט משום אדם בשבועה אלא על התנאי לחודיה כשאוכלו בשוגג בין בתחלה בין בסוף אבל על האיסור לא חיישינן ובשעת אכילת התנאי הוא דחיילא השבועה עליה הלכך בעינן שלא יהא אנוס בה ואותה של תנאי קרי ראשונה כדפירש בקונט'. והא דקאמר אכל ראשונה בשוגג ושניה במזיד פטור לאו דוקא נקט הכי דה"ה שניה במזיד תחלה כדפרישית דלא חיילא שבועה עליה כלל כיון שאכל של תנאי בשוגג. והא דקאמר נמי ראשונה במזיד ושניה בשוגג חייב לאו דוקא ראשונה במזיד תחלה דה"ה שניה בשוגג תחלה ואח"כ ראשונה במזיד ובלבד שלא יהא זכור בשעה שאכל הראשונה במזיד שכבר אכל השניה שאם היה זכור א"כ לאו שב מידיעתו הוא שהרי במזיד מביא עצמו לידי איסור א"נ אפי' זכור חשיב שב מידיעתו הוא דחמיר ליה לאינש טפי אכילת האיסור מן התנאי כדאמרינן ברפ"ב לאכול במזיד אינו מתחייב כיון שהאיסור אכל בשוגג ואין צ"ל אם אכל תחלה של איסור בשוגג ואח"כ אכל של תנאי בין בשוגג בין במזיד, ולפ"ז שתיהן בשוגג פטור לא איצטריכא ליה דאתיא במכ"ש מראשונה במזיד ושניה בשוגג אלא לגלויי דלענין חיוב מלקיות אמרה רבא, א"נ משום דבעי למיתני שתיהן במזיד תנא שתיהן בשוגג פטור ובענין שתיהן במזיד כתב דאפילו אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה חייב משום דס"ל דהלכה כמ"ד התראת ספק שמה התראה שכ"פ בפי"ו מהל' סנהדרין, ונוסחת הראב"ד כגירסת רש"י והתוס' ופירושו בה כמו שכתבו התוס', ונראה לפרש דלא מיעט משום האדם בשבועה אלא על התנאי לחודיה וכו' שכתב ואח"כ אכל הגדולה במזיד חייב א"א בנוסחא שלנו פטור. וכתב עוד וכדומה לי שעדיין לא נאסרה פטור. א"א בנוסחא דילן חייב. שתיהן במזיד חייב. א"א הרב הגיה חייב מלקות עכ"ל. וכתב עוד הראשונה בזדון והשניה בשוגג חייב קרבן שתיהן במזיד חייב מלקות. א"א כללו של דבר אינו נתפס על שבועתו אא"כ אכל התנאי והוא זכור שהוא תנאי על האחר כי אז תחול השבועה על אותו הככר שנשבע עליו עכ"ל:

הלכה יח

וכן אם תלאן וכו'. שם (דף כ"ח:) תלאן זו בזו לא אוכל זו אם אוכל זו לא אוכל זו אם אוכל זו ואכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה וזו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה וזו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה חייב שתיהן בשוגג פטור שתיהן במזיד אשניה מיחייב אראשונה פלוגתא דר"י ור"ל. ופירש"י אכל זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה זכור הוא שנשבע עליה אם יאכל חבירתה אבל שכוח הוא שנשבע על חבירתה אם יאכל זו וחלה עליו שבועת עצמה שאם יאכל חבירתה יתחייב על זו למפרע אבל שבועת חבירתה לא חלה עליו שבאכילה ראשונה היו שתי השבועות ראויות לחול והרי שכוח הוא על שבועת חבירתה. זו בזדון עצמה ובשגגת חבירתה פטור בין ממלקות שנייה שהוא מזיד בין מקרבן של ראשונה שעבר עליה שוגג למפרע כשאכל את השניה ממלקות שניה פטור כדפרישית שלא חלה עליו שבועה מתחלה ומקרבן של למפרע דראשונה פטור שלא היתה שגגה באכילתה ואנן שגגה באכילת איסור בעינן ואע"פ שיש שגגה כשעובר על השבועה דהיינו באכילת שניה אין מתחייב עליה קרבן שהקרבן על הראשונה בא ואותה אכילה בהיתר היתה ולא קרינן ביה תחטא בשגגה. זו בשגגת עצמה ובזדון חבירתה וכו' חייב כשאכל ראשונה היה שכוח שנשבע עליה אם יאכל חבירתה ולגבי שבועה דידה לא קרינן ביה האדם בשבועה וכשאכל שניה אכלה בשגגת עצמה ששכח שנשבע עליה אבל זכור הוא שנשבע על ראשונה ובאכילת שניה תלאה חייב קרבן על השניה שהרי חלה שבועתו עליו מתחלתה וכשאכלה עבר על שבועתו שוגג אבל מלקות אראשונה לא שהרי מתחלה לא חלה עליו שבועה הילכך לא לקי ולא קרינן ביה אין שב מידיעתו אצל שניה לפוטרו מקרבן משום מומר לעבור על השבועה שהרי אין מזיד זה עבירה. שתיהן בשוגג ששתיהן הככרות בשגגת שתיהן השבועות פטור שהרי בשעת אכילת ראשונה היו שתי השבועות ראויות לחול ובאותה שעה שכוח היה שתיהן ולא קרינן ביה האדם בשבועה. אשניה מיחייב דהתראת ודאי הוא. אראשונה והתרו באכילתה שמא תאכל חבירתה ותתחייב על זה למפרע התראת ספק היא זו עכ"ל. ורבינו נראה שהיה גורס תלאן זו בזו ואכל זו בזו ואכל זו בשגגת עצמה וחבירתה בזדון חייב אכל זו בזדון עצמה וחבירתה בשגגה פטור וה"פ אכל זו בשגגה ששכח שנשבע שלא יאכלנה וגם התנאי שהתנה שלא יאכל חבירתה אם יאכל זו ואח"כ אכל השניה בזדון שידע שנשבע שלא יאכלנה חייב על זו אע"פ שכשאכל הראשונה היה שוגג. אכל זו בזדון עצמה שזכור שנשבע שלא יאכל חבירתה אם יאכלנה ואח"כ אכל השניה בשגגת עצמה שאינו זכור שנשבע על זו שלא יאכלנה פטור, וצ"ל

שגם בראשונה אינו זכור שנשבע שלא יאכלנה דאילו היה זכור לכך היה חייב ופסק בשתיהן בזדון חייב מפני שהוא סובר דהתראת ספק שמה התראה וכדבסמוך. ולא חשש לכתוב שתיהם בשוגג פטור מפני שהיא משנה שאינה צריכה וכמו שכתבתי בסמוך וכיון שכתבה פעם אחת למה לו לכתבה שנית:

וכתב הראב"ד וכן אם תלאן זו בזו ואכל השניה בזדון חייב א"א בנוסחא דילן פטור עכ"ל. גירסתו כגירסת רש"י:

הלכה כ

שבועה שאוכל ככר זה היום וכו'. ברפ"ג דשבועות (דף כ"א) כי אתא רבין א"ר ירמיה א"ר אבהו א"ר יוחנן אכלתי ולא אכלתי שקר ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר. אוכל (ולא אוכל) עובר בלא יחל דברו וכו' אמר רב פפא הא דר' אבהו לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דאמר רב אידי בר אבין וכו' א"ר יוחנן וכו' לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ושאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם נשבע מנלן וכו' אמר קרא כי לא ינקה ב"ד של מעלה אין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו וכו' אשכחן שבועת שוא שבועת שקר מנ"ל ר' יוחנן דידיה אמר לשוא לשוא שתי פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר והוי בה ר' אבהו האי שבועת שקר ה"ד אילימא שבועה שלא אוכל ואכל לאו שיש בו מעשה הוא ואלא דאמר שבועה שאוכל ולא אכל האי מי לוקה והא אתמר שבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו אינו לוקה ר"י אמר אינו לוקה משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכו' ור"ל אמר אינו לוקה משום דהוי התראת ספק וכו' אלא א"ר אבהו תהא באכלתי ולא אכלתי ומאי שנא אמר רבא בפירוש רבתה תורה שבועת שקר דומיא דשוא מה שוא לשעבר אף שקר נמי לשעבר:

הלכה כב

מי שאמר לחבירו שבועה לא אוכל לך וכו'. משנה פ"ב דנדרים (דף ט"ז) שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור ואוקי אביי הא דקתני שבועה שאוכל לך לא אוכל לך משמע במאי עסקינן כשהיו מסרהבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע דה"ק בשבועה יהא עלי אם אוכל משלך ואע"ג דרב אשי לא סבר לה לדאביי ומוקי למתני' כדאמר שאי אוכל לא חש ליה רבינו משום דמשבש לישנא דמתני'.

ומ"ש דלא שבועה לא אוכל לך אסור משום דמשמע לא יהא אסור בשבועה מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל יהא אסור בשבועה:

ומ"ש ואם אמר כל הלשונות האלה וכו' אינו חייב אלא אחת. משנה פ"ג דשבועות (דף כ"ז:) שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת וטעמא משום דאין שבועה חלה על שבועה:

פרק ה

הלכה ב

(א-ב) **מי שנשבע שזרק איש פלוני צרור לים וכו'**. בפ"ג דשבועות (דף כ"ה) פלוגתא דרב ושמואל ופסק כרב באיסורי:

וכל מי שנשבע על אחרים שיעשו כך וכך וכו' אינו חייב בשבועת ביטוי. (שם) אמרינן דזרק פלוני צרור לים ולא זרק ליתיה בלהבא ופירש"י ליתיה בלהבא יזרוק פלוני או לא יזרוק אין זה שבועת ביטוי אלא שבועת שוא שהרי אין פלוני ברשותו לזרוק ושלא לזרוק. וכתב הריב"ש דעת רש"י שאע"פ שהיא שבועת ביטוי לוקה עליה משום שוא אבל דעת הרמב"ם לפי הנראה מדבריו שיזרוק פלוני אע"פ שאינה שבועת ביטוי לקרבן מכלל איסור לאו לא יצאת אלא שאינו לוקה עליו לפי שהיא התראת ספק ואינה שבועת שוא לפי שאפשר שיזרוק פלוני ונמצא שלא נתבטלה שבועתו ולכן אינו לוקה משום שבועת שוא ומשום שבועת שקר ג"כ אינו לוקה לפי שהיא התראת ספק. ונראה שדעתו ז"ל שחיוב זה תלוי ועומד שאם יזרוק פלוני נתקיימה שבועה למפרע ואם לא יזרוק נתבטלה למפרע משעה שיצאה מפיו וכיון שכן אינה בכלל שוא שאין שוא אלא לשעבר כדאמרינן מה שוא לשעבר ואינו לוקה משום שקר לפי שהיא התראת ספק שאפשר שיזרוק ומ"מ הורה ז"ל שאע"פ שאינו לוקה מן התורה מכין אותו מכת מרדות לפי שגרם לשבועת שוא, ונ"ל שבועת שקר אלא שקרא אותה שבועת שוא לפי שהיא דומה לשבועת שוא עכ"ל.

ומ"ש רבינו שאין לוקין על התראת ספק אא"כ היה לאו שבו מפורש בתורה כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין יש לתמוה שלא מצאתי לו ז"ל שכתב בזה אלא בפרק ט"ז מהלכות הנזכרות כתב על לאו שניתק לעשה וכו' אע"פ שהתראה בספק היא שאם יקיים יפטר התראת ספק התראה היא עכ"ל. ולא חילק שם בין לאו מפורש לשאינו מפורש. ואפשר שמ"ש כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין לא קאי אלא למאי דמשמע מדבריו שיש התראת ספק שלוקין עליה וכאן השמיענו שאם אין לאו שבו מפורש בתורה אין לוקין עליה ומ"מ צריך לדעת מנין לו לרבינו חילוק זה:

הלכה ד

בד"א כשנשבע על דבר שאינו ברשותו וכו' אבל אם נשבע ראובן שלא יכנס שמעון בביתו וכו'. כתב הטור על דברי רבינו וז"ל ואיני מבין דבריו שאין אדם יכול לאסור שלו אלא בקונם לפי שהוא חל על החפץ שאוסר אותו על חבירו בקונם אבל לא בלשון שבועה לפי שהיא חלה על האדם ואינה חלה עליו ליאסר בשבועה אלא אם כן יקבל עליו השבועה עכ"ל. ואפשר לומר שסובר רבינו שמאחר שהוא נשבע על דבר שהוא ברשותו אף על פי שלא חלה השבועה על המושבע להתחייב עליה מלקות מכל מקום חלה עליו קצת והוי כאילו קבל שבועה לענין שצריך ליזהר בדבר וקצת טעם יש בדבר והראב"ד לא השיגו בזה:

הלכה ה

שבועה שלא אוכל ואכל וכו'. משנה פ"ג דשבועות (דף כ"ה:):

ומ"ש אכל דברים האסורים באכילה וכו'. שם במשנה שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב ובגמ' (דף כ"ג:) מ"ש רישא ומ"ש סיפא ופירש"י דקס"ד דנבילות וטריפות נמי אוכלים שאינם ראויים הם הא ל"ק רישא בסתם וסיפא במפרש מפרש נמי גופיה תיקשי אמאי מושבע מהר סיני הוא וכו' בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים וכו' אלא הן היכי משכחת לה אלא כדרבא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור ופירש"י אלא לא תשני לעיל קושיא דרישא וסיפא כאן בסתם כאן במפרש אלא כולה בסתם אוכלין שאינם ראויים לאכילה דקתני רישא פטור כדרבא מיפרשא כגון עפר שאינו ראוי לאכילה אבל נבילות ראויות לאכילה ואריה הוא דרביע עלייהו. והרי"ף לא כתב אלא בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין וכתב הר"ן ופרכינן עלה בגמרא (בשלמא לאו משכחת לה אלא הן וכו') היכי משכחת לה ופרקינן משכחת לה בהן כדרבא דאמר שבועה שאוכל ואכל עפר פטור כלומר משכחת לה באומר שאוכל סתם דנבילות בכלל לענין שאם אכל נבילות פטור וכיון דמשכחת לה בהן סתם סגי אע"ג דשבועה דלאו אינו אלא בלאו מפורש כדאוקימנא מתני' במפרש דוקא וכ"ת וכי נשבע שאוכל סתם כי אוכל נבילות אמאי פטור והא כיון דאמרינן ברישא בנשבע שלא יאכל סתם שאם אכל נבילות פטור אלמא אין נבילות בכלל אכילה וכיון שכן בנשבע שאוכל ואכל נבילות ה"ל למימר חייב לפי שאין נבילות בכלל שבועתו ולא משכחת לה בהן לפרוקי הך קושיא ואמר משכחת לה כדרבא כלומר לא דמי מי שנשבע שיאכל למי שנשבע שלא יאכל שמי שנשבע שלא יאכל מסתמא אמרינן שלא נתכוון אלא על דברים הראויים דדברים שאינם ראויים לא היה צריך להשבע עלייהו

ומש"ה אמרינן ברישא דמתני' בנשבע שלא יאכל סתם אכל אוכלים שאינם ראויים לאכילה שהנבילות בכלל פטור אבל כשנשבע שיאכל מסתמא מסיק אדעתיה דבכל מה שיאכל יצא י"ח הילכך נבילות בכלל ומש"ה משכחת לה בהן דהכי אמר רבא שבועה שאוכל ואכל עפר פטור אלמא דברים שאינם ראויים בכלל שבועה שאוכל הן ויצא ואע"פ שאינם בכלל שבועה שלא יאכל דהא תנן שבועה שלא אוכל ואכל אוכלים שאינם ראויים לאכילה פטור עכ"ל. נראה שהוא גורס כדרבא שבועה שאוכל וגם לא היה גורס אלא כדרבא וכך היה גורס משכחת לה כדרבא ורבינו סובר כדברי הרי"ף וכדברי הר"ן וגירסתו:

שבועה שאוכל ואכל אוכלים שאינם ראויים לאכילה וכו'. נתבאר בסמוך:

הלכה ו

שבועה שלא אכלתי והוא אכל וכו'. שם אהא דאמרינן אלא כדרבא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ואכל עפר פטור אמר רב מרי אף אנן נמי תנינא קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה לו הכי השתא התם כיון דמעיקרא אכל והדר אשתבע ליה חשובי אחשביה אלא הכא מי אחשביה. ופירש"י חשובי אחשביה באכילתו וגילה על עצמו שאינו קץ בהם. ולמד רבינו מדין זה לדברים שאינם ראויים לאכילה דאי מעיקרא אכל והדר אשתבע כיון דחשובי אחשביה חייב וכן יש ללמוד ממה שנתבאר בסמוך שאם נשבע שיאכל ואכל עפר או דברים האסורים פטור דכיון דאכלינהו אחשבינהו אע"ג דאכלינהו בתר שבועה וכל שכן זה שאכלה קודם שבועה. וא"ת האי טעמא דחשובי אחשביה איתמר לדחויי מאי דאמר רב מרי אף אנן נמי תנינא על מאי דאמרינן כדרבא וכיון שהוא ז"ל פסק בסמוך כרבא לא הוה ליה לפסוק כהאי טעמא דחשובי אחשביה, וי"ל דכיון דטעמא דמסתבר הוא פסק כוותיה ואע"ג דלא תנינא כההיא מתני' בהדיא קושטא דמילתא הכי וכדאסיקנא משכחת לה כדרבא:

הלכה ז

שבועה שלא אוכל כל שהוא וכו'. שם (דף כ"ג:) אהא דתנן שבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטריפות חייב אמאי מושבע ועומד מהר סיני הוא ומוקי לה ריש לקיש במפרש חצי שיעור ופירש"י במפרש שלא אוכל חצי שיעור שאינו מושבע עליו מהר סיני הילכך מיחייב משום שבועה. ואם תאמר והא דק"ל כר"י דאמר בפירקא בתרא דיומא דחצי שיעור אסור מן התורה וצ"ל שאע"פ שהוא אסור מה"ת אינו מושבע עליו:

הלכה ח

שבועה שאוכל פחות מכזית נבילה וכו'. נלמד ממה שנתבאר בסמוך דחצי שיעור אינו מושבע עליו מהר סיני וכיון שכן כשנשבע שיאכלנו שפיר חיילא שבועה עליה:

שבועה שלא אוכל עפר וכו' אכל פחות מכזית ה"ז ספק וכו'. שם (דף כ"ב:) בעי רבא שבועה שלא אוכל עפר בכמה כיון דאמר שלא אוכל דעתיה אכזית או דילמא כיון דלאו מידי דאכלי אינשי הוא בכל שהוא תיקו:

הלכה ט

וכן הנשבע שלא לאכול חרצן וכו'. שם בעי רבא שבועה שלא אוכל חרצן בכמה כיון דמתאכיל על ידי תערובת דעתיה אכזית או דילמא כיון דלאו בעיניה אכלי ליה אינשי דעתיה אמשהו תיקו:

היה הנשבע נזיר וכו'. שם בעי רב אשי נזיר שאמר שלא אוכל חרצן בכמה כיון דנזיר איסורא דאורייתא הוא כי קא משתבע אהיתרא קא משתבע ודעתיה אמשהו או דילמא כיון דאמר שלא אוכל דעתיה אכזית תא שמע שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות וכו' חייב והוינן בה אמאי חייב מושבע ועומד מהר סיני הוא וכו' ואמר ר"ל וכו' במפרש חצי שיעור וכו' והא נבילה דמושבע ועומד מהר סיני הוא דכי חרצן לגבי נזיר דמיא וטעמא דפריש הא לא פריש דעתיה אכזית שמע מינה אלא תיפשוט דבעי רבא שבועה שלא אוכל עפר בכמה תיפשוט דעד דאיכא כזית דהא נבלה כעפר דמיא וטעמא דפריש הא לא פריש דעתיה אכזית לא עפר לאו בר אכילה הוא כלל נבלה בת אכילה היא ואריה הוא דרביע עילוה. והר"ן כתב וז"ל נזיר שאמר שלא אוכל חרצן בכמה פירוש את"ל דלשאר אינשי בכזית לנזיר מאי ואסיקנא דנזיר הרי הוא כשאר אינשי ואת"ל דלשאר אינשי בכזית כיון דאכלי ליה ע"י תערובת לנזיר נמי בכזית מיהו אכתי נזיר בספיקא כשאר אינשי אי הוי חרצן כעפר ונימא בתרוייהו דדעתיה אמשהו או דדעתיה אכזית ובספקיה דעפר וכי אמרינן בגמרא אלא תיפשוט דבעי רבא שבועה שלא אוכל עפר בכמה וה"ה דהל"ל תיפשוט בעיא דחרצן אלא דרישייהו דבעיי נקט דאי עפר מפשיט דבעינן כזית חרצן נמי מפשיט הילכך בעיא דעפר וחרצן בין לנזיר בין לשאר אינשי לא איפשיטא ונקטינן לחומרא ויש לתמוה על הרמב"ם שכתב דפחות מכשיעור דחרצן לשאר אינשי ספק ולנזיר פטור בודאי עכ"ל. ועם היות כי דבריו דברי טעם וראויים אליו יש לומר שטעמו של רבינו דכיון דלנזיר פשטינן מנבילות וטריפות דהוי בכזית נקטינן בההוא פשיטותא וטעמא דלאו בעיניה אכלי ליה אינשי ליתיה בנזיר דלנזיר אינו נאכל אפילו על ידי תערובת ומש"ה בעי למפשט עפר משום דחרצן לנזיר הוי כעפר לשאר

אינשי מה שאין כן בחרצן דלשאר אינשי נאכל על ידי תערובת ולנזיר אינו נאכל על ידי תערובת. ומהרי"ק בשורש קס"ה פלפל בלשון רבינו:

הלכה י

שבועה שלא אוכל תמרים ונבלות וטרפות וכו'. נתבאר במה שכתבתי בפרק זה בשם הגמרא:

הלכה יא

ומ"ש אבל אם נשבע שלא יאכל נבילה וטרפה וכו' אין כאן חיוב שבועה כלל לא שבועת ביטוי. זה פשוט שמאחר שהוא מושבע מהר סיני אין שבועה חלה עליה:

ומ"ש ולא שבועת שוא, דבר פשוט הוא שאין כאן שבועת שוא אלא משום דבעי למיתני סיפא שחייב משום שבועת שוא תנא רישא דאין בזו משום שבועת שוא א"נ משום דסד"א דאיכא בזו משום שבועת שוא שהוא נשבע שלא יעבור עבירה וסתם ישראל הוחזקו שאינם עוברים עבירה והוי כנשבע על תרין דאינון תרין קמ"ל:

הלכה יב

ומ"ש נשבע שיאכל נבילה וטריפה וכו'. משנה שם (דף כ"ט) אי זו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם וכו' נשבע לבטל את המצות:

ומ"ש בין אכל בין לא אכל. יתבאר בסמוך:

הלכה טו

(יג-טו) **שבועה שאוכל ככר זו וכו'**. משנה שם שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא אכלה עבר על שבועת שוא לא אכלה עבר על שבועת ביטוי. ובגמ' (דף כ"ט:) השתא משום שבועת ביטוי מיחייב משום שבועת שוא לא מיחייב הרי יצתה שבועה לשוא א"ר ירמיה תני אף על שבועת ביטוי. ופירש"י קתני לא אכלה עובר משום שבועת ביטוי אשבועת ביטוי מיחייב אשבועת שוא לא מיחייב בתמיה וכי הנשבע לבטל את המצוה וקיים שבועתו אינו עובר משום שבועת שוא והרי כשיצתה שבועה מפיו יצתה לשקר על דבר שא"א לו ומאותה שעה הוא עובר ואפילו קיים שבועתו תני אף על שבועת ביטוי וה"ק אכלה עבר על שבועת שוא לחודה לא אכלה עבר על שתיהן על שבועת ביטוי שלא קיים ועל שבועת שוא אע"פ שקיימה עכ"ל:

ומ"ש וכן כל הנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל. במשנה גבי איזוהי שבועת שוא אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שלא נעידך נשבע לבטל את המצוה שלא לעשות סוכה שלא ליטול לולב שלא להניח תפילין ופירש"י שבועה שלא נעידך ביטול מצוה היא.

ומה שכתב רבינו או שלא אעיד לך אם אדע לך עדות. פשוט הוא.
ומ"ש וכן האומר לחבירו שבועה שלא אדע לך עדות וכו'. ג"ז פשוט:

הלכה טז

נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור וכו'. שם (דף כ"ז) וכתנא קמא:

הלכה יז

נשבע להרע לעצמו וכו'. נשבע להיטיב לאחרים וכו'. פשוט הוא:

הלכה יח

נשבע שלא יאכל מצה וכו'. ירושלמי בפ"ג וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בפ"ג דשבועות:
ודע דירושלמי הכי איתיה שבועה שלא אוכל מצה אסור לאכול מצה בלילי הפסח שבועה שלא אוכל מצה בלילי הפסח לוקה ואוכל מצה (בלילי הפסח) שבועה שלא אשב בצל אסור לישב בצל סוכה (שבועה) שלא אשב בצל סוכה לוקה וישב בצל סוכה. וכתב הר"ן אסור לאכול מצה בליל פסח משום דשבועה חלה לבטל את המצוה בכולל בשב ואל תעשה מגו דחיילא אכל ימות השנה חיילא נמי בלילי הפסח. ועל שבועה שלא אשב בצל סוכה כתב אע"ג דגבי מצה מקרי כולל כי אמר שלא אוכל מצה (סתם) אין הדבר כן בסוכה לפי שבנדרים הולכים אחר לשון בני אדם וכל לחם שהוא מצה קרוי מצה סתם ואין סוכה סתם אלא סוכת מצוה וכן לולב וזהו ששנינו בשבועות שוא שלא לעשות סוכה שלא לעשות לולב עכ"ל. ומדברי רבינו שכתב שנשבע שלא ישב בצל סוכה לעולם נראה שהוא מפרש דירושלמי לאו דוקא הוא וכי קתני שבועה שלא אשב בצל וכו' היינו אפי' נשבע שלא אשב בצל סוכה דסיפא דאיירי בסוכה סמיך אמאי דכתב ברישא גבי מצה הילכך כי קתני שלא אשב בצל סוכה לוקה היינו דוקא במפרש ואומר בצל סוכה של מצוה. כתב הר"ן שיש מי שדוחה ירושלמי זה מהלכה משום דמשמע ליה דפליג אגמרא דילן והוא ז"ל דחה דברי האומרים כן וקיים דשפיר אתי כגמרא דילן שראוי לסמוך על הירושלמי הזה וכדעת הפוסקים שכתבוהו. וגם הריב"ש כתב על הירושלמי הזה והא דמשמע רפ"ג דשבועות דשבועה אינה חלה לבטל את המצוה אפילו בכולל על מתני' דשבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות כבר תרגמה הרמב"ן דהני מילי בקום עשה שאין אומרים לאדם עמוד וחטא כדי לקיים שבועתך אבל בשב ואל תעשה חיילא.
ומ"ש רבינו או שלא יעלה עליו בגד שנה או שנתים נראה שלענין ביטול מצות ציצית בשב ואל תעשה קאמר דחיילא עליה בכולל ואילו היה מצוה על האדם ללבוש בגד שיש בו ציצית כשם שהוא מצווה להניח תפילין היו הדברים מכוונים אבל מאחר שאין אדם

מצווה אלא שלא ילבש בגד שיש בו ארבע כנפות בלא ציצית ואם רצה שלא ללבוש כל ימיו בגד שיש בו ארבע כנפות לא ביטל מצות ציצית מה צורך לומר שלא יעלה עליו בגד שנה או שנתים כדי שתחול שבועה על בגד של מצוה בכולל הא אפילו נשבע שלא ילבש היום בגד שיש בו ארבע כנפות או בגד שיש בו ציצית חלה שבועה עליו שהרי אינו מושבע מהר סיני ללבוש בגד שיש בו ארבע כנפות בציצית. ואפשר לדחוק ולומר דמשום דתפילין נקט לה דשייך בהו לישנא דלבישה אלא דלישנא דבגד אינו נוח לפירוש זה דהא ודאי לא שייך בתפילין לישנא דבגד ועוד למה הוצרך לומר שנה או שנתים הא כשיאמר שלא ילבוש שום בגד היום סגי וצ"ע:

הלכה יט

נשבע שלא הניח תפילין היום וכו'. פשוט הוא:

הלכה כ

נשבע שלא יישן ג' ימים וכו' אלא מלקין אותו מיד. בפ"ג דשבועות עלה כ"ה א"ר יוחנן האומר שבועה שלא אישן ג"י מלקין אותו וישן לאלתר. וכתב הר"ן בחידושי מציעא האי לאלתר אמלקין אותו קאי והכי דייק לשון רבינו שכתב מלקין אותו מיד. ובפ"ג דשבועות כתב דטעמא דישן לאלתר מפני שהוא דבר שאי אפשר דבעל כרחו יישן תוך שלשה ימים הילכך לא חיילא שבועה עליה כלל ובנשבע שלא יאכל שבעת ימים תמה על רבינו שדימה אותה לשלא יישן שלשה ימים שהנשבע שלא יאכל שבעה ימים שאני שזה יכול הוא לעמוד על שבועתו עד שיהיה קרוב שיסתכן ואח"כ יאכל שיעור שיהא יכול לעמוד עליו. וכתב הוא ז"ל דטעמא דמילתא משום דהוה ליה נשבע על דברי תורה שנשבע להמית את עצמו הילכך הוה ליה שבועת שוא. ולי נראה שדעת רבינו שאע"פ שהוא יכול להעמיד עצמו מלאכול עד קרוב שיסתכן מכל מקום כשאוכל אז הרי עבר על שבועתו ונמצא שנשבע על דבר שא"א לו לקיימו והוה ליה שבועת שוא ולא חלה עליו וזה הטעם ג"כ כשלא יישן שלשה ימים דכיון שנשבע על דבר שא"א לו לקיימו הוה ליה שבועת שוא ולא חלה עליו הילכך מלקין מיד ואוכל מיד ויישן מיד אם ירצה דלאלתר דאמר ר' יוחנן קאי בין למלקין אותו בין לישן. ומיהו בירושלמי פרק שני כדברי הר"ן דגרסינן התם שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן מיד שבועה שלא אוכל שלשה ימים ממתינים אותו עד שיאכל ומלקין אותו:

הלכה כא

נשבע שראה גמל פורח באויר וכו'. בספ"ג דשבועות (דף כ"ט:):

הלכה כב

דבר ידוע אצל החכמים וכו' ואינו חייב אא"כ נשבע על דבר גלוי וידוע לג' בני אדם משאר העם. שם במשנה אי זו היא שבועת שוא נשבע לשנות את הידוע לאדם אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב ועל האיש שהוא אשה ועל האשה שהיא איש ובגמרא אמר עולא והוא שניכר לג' בני אדם ופירש"י אבל לא ניכר הויא שבועת שקר וכן מפרש שם בגמרא עלה כ"ה:

פרק ו

הלכה א

מי שנשבע שבועת ביטוי וניחם על שבועתו וכו' הרי זה נשאל לחכם אחד או לג' הדיוטות במקום שאין שם חכם. בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות ל"ו:) א"ר חייא בר (אבא אמר רב) עמרם ג' מתירים (וכו' את הנדר) במקום שאין חכם לאפוקי מר' יהודה דתניא הפרת נדרים בשלשה ר' יהודה אומר אחד מהם חכם במקום שאין חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהנך כל דהוא אמר רבינא דמסברי להו וסברי ופירש"י דמסברי להו טעמי הלכות נדרים וסברי ואותו חכם ילמד את השנים. וכתב הרא"ש דבמקום שאין מומחה כגון ר"נ דגמיר וסביר אפילו תלתא דלא גמרי ולא סברי שרו נדרא והוא דמסברי להו וסברי וכתב עוד ירושלמי ג' שהן יודעין לפתוח מתירים כזקן. ונראה שכתב הירושלמי הזה ללמד דהני תלתא לא סגי להו דמסברי להו וסברי אלא בעינן נמי שיהיו יודעים לפתוח את הנדר וכ"כ הטור. אבל רבינו גם כאן גם בפירוש המשנה סתם וכתב ג' הדיוטות ולא הצריך דמסברי להו וסברי ונראה שטעמו משום דמשמע ליה ז"ל דע"כ לא מתמהינן ואמרינן מכלל דהנך כל דהוא אלא לר' יהודה דאמר אחד מהם חכם דהיאך אפשר דחכם יצטרף עם שני עמי הארץ ומה מועיל לו צירופם ומש"ה פריש רבינא והוא דמסברי להו וסברי אבל לת"ק דין הפרת נדרים היכא דליכא חכם הוי בג' הדיוטות אע"ג דכי מסברי להו לא סברי. וסוגיין דס"פ נערה המאורסה (נדרים ע"ח) מסייעא ליה דיליף התרת נדרים בג' הדיוטות מדאיתקש פרשת נדרים לשחוטי חוץ וגבי שחוטי חוץ הדיוטים גמורים שוים לשאינם גמורים א"כ ה"ה להתרת נדרים. והגהות מיימון כתב על דברי רבינו לא הדיוטים גמורים אלא דמסברי להו וסברי עכ"ל. ואינו במשמע דבריו דאם כן לא הוה שתיק מיניה: **ומ"ש רבינו או שנולד לו דבר שלא היה בדעתו וכו'.** יתבאר בפרק זה:

הלכה ב

ודבר זה אין לו עיקר כלל בתורה וכו'. משנה וגמ' ספ"ק דחגיגה (דף י'):

הלכה ג

ומה שאמר ואין אדם יכול להתיר שבועת עצמו. בפ"ב דנגעים כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו:

ואין אדם רשאי להתיר וכו'. בפ"ק דנדרים (דף ח':) אעובדא דרבינא הוה לה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי וכו' ומסיק תלמודא ש"מ לא שרי למישרא נדרא באתרא דרביה. ומשמע לרבינו דה"ה למי שהוא גדול ממנו בחכמה אע"פ שאינו רבו דהא רבינא לא היה תלמיד מובהק דרב אשי אלא תלמיד חבר כדאיתא בפרק [הדר] ואפ"ה אתא לקמיה ולא שרא לה איהו וכן נראה קצת מהא דאמרינן ג' מתירים את הנדר במקום שאין חכם משמע הא במקום חכם אין מתירין. ומ"מ יש לדקדק בלשון רבינו דה"ל לערובינהו ולמיתנינהו ולכתוב אין אדם רשאי להתיר שבועה או נדר במקום רבו או במקום שיש גדול ממנו בחכמה דמדכתב גבי גדול ממנו אינו רשאי להתיר משמע אבל איסורא ליכא ובמקום רבו איסורא נמי איכא וצ"ע מנין לו חילוק זה. וכתב

רבינו אלא מדעת רבו לומר שאפילו [במקום] רבו אם נתן לו רשות מותר:

וכתבו הרא"ש והר"ן דה"מ לכתחלה אבל בדיעבד אם התירו מותר, וכ"נ מדקדוק לשון רבינו שכתב אין אדם רשאי להתיר ואסור לו להתיר אלא מדעת רבו:

הלכה ד

זה שנשבע הוא שיבא לפני החכם וכו' ואינו עושה שליח וכו'. בפ"ק דנדרים (דף ח':) רבינא הוה לה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה בעל מהו שיעשה שליח להתרת אשתו אמר ליה אי מכנפין אין אי לא (מכנפין) לא. וסובר רבינו דבבעל דוקא הוא דאיבעיא לן מפני שהבעל כאשתו אבל אדם אחר פשיטא לן דאינו נעשה שליח והכי מוכח בירושלמי פ' נערה המאורסה דגרסינן התם מהו להתיר ע"י התורגמן ומסיק דמתירין ומדבעיא אי מתירים ע"י תורגמן מכלל דפשיטא לן דע"י שליח אין מתירים ואפילו למאי דמסקינן דע"י תורגמן שרי דוקא תורגמן משום דבעל דבר נמי תמן קאי אבל ע"י שליח לא. וכתב הריב"ש בתשובה שכן הכריע הרא"ה וכ"כ הגהות מיימוניות וכ"כ הגהות מרדכי דקידושין בשם מהר"ם.

ומ"ש רבינו ואינו נעשה שליח להתיר נדוי לאשתו איני יודע מקום לדין זה אלא מה שכתב סמ"ג על דין זה שכתב רבינו שהבעל נעשה שליח לחרטת אשתו וכו' אמנם שיטה זו לפי גירסת הספרים שכתוב שם רבינא הוה לה נדרא לדביתהו והיא גירסת ה"ג אתא

לקמיה דרב אשי ובעא מיניה אם הבעל נעשה שליח לחרטת אשתו אבל לא לגירסא אחרת דגרסא ה"ל נידוי לדביתהו ובמקום חרטת גרסי להתרת אשתו עכ"ל. ורבינו תפס עיקר גירסת ה"ג ודחה הגירסא האחרת ומשמע ליה דכיון דנדחית אותה גירסא דה"ל נידויא לדביתהו אין לנו ראיה שיעשה הבעל שליח להתיר נידוי לאשתו ומ"מ אין זה כדאי לפסוק כן דדילמא מעשה שהיה קאמר גמרא בנדר וה"ה לנדוי:

והראב"ד כתב בלשון הזה זה שנשבע כו' (ואינו) נעשה שליח להתיר נדר אשתו פירוש שלא מדרך חרטה עכ"ל. נראה מדבריו שהיה גורס בדברי רבינו נעשה שליח להתיר נדר אשתו ודייק לה מדבעא מיניה אם הבעל נעשה שליח לחרטת אשתו ולא אמר להתרת אשתו:

הלכה ה

כיצד מתירין יבא הנשבע לחכם המובהק וכו'. ומ"ש אבל אם אמר לו מופר לך וכו'. בסוף פ' נערה המאורסה (נדרים דף ע"ז:) א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין בעל מתיר וכו' בעל מפר ואין חכם מפר וכתב הר"ן לשון בעל מפורש הוא בכתוב והיינו לשון הפרה ולשון חכם דהוי מותר לך דמשמע ליה מדכתיב לא יחל דברו כלומר לא יעשה דבריו חולין ודרשינן אבל אחרים מוחלין לו שעושין אותו חולין ובחולין מותר שייך למימר בהו:

הלכה ו

הקרובים כשרים וכו' לפיכך נשאלין לשבועות ולנדרים בשבת אם היו לצורך השבת. מסקנא דגמרא בסוף פרק נערה המאורסה (נדרים דף ע"ז) וקמ"ל דאע"ג דבדין בעינן שיהיו הדיינים יושבים ושלא יהיו קרובים ושלא ידונו בלילה אלא ביום ואין דנים בשבת התרת נדרים מותר בכולהו דלאו דין הוא:

הלכה ז

ראובן שהשביע לשמעון וכו' אין מתירין לו אלא בפני ראובן וכו'. בר"פ ר"א דנדרים (דף ס"ה) תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירים לו אלא בפניו מנה"מ אר"נ דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרימה וכו' א"ל במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב ויואל משה ואין אלה אלא שבועה דכתיב ויבא אותו באלה וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים מאי מרדותיה אשכחיה צדקיהו לנבוכדנצר דהוה קא אכיל ארנבת חייא א"ל אשתבע לי דלא מגלית עילוי אשתבע ליה לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה אתשיל אשבועתיה ואמר שמע נבוכדנצר דקא מבזין ליה שלח ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להון חזיתון מאי קעביד צדקיהו וכו' א"ל אתשלי אשבועתא אמר

ליה וכו' בפניו או אפילו שלא בפניו אמר ליה בפניו (אמר להון ואתון מאי עבידתון) מ"ט לא אמרתון לצדקיהו וכו'. וכתב הרא"ש בפירושו המודר הנאה מחבירו פי' רא"מ שנדר לדעת חבירו אין מתירים לו אלא בפניו פי' מדעתו כמו אין חבין לאדם שלא בפניו מיהו אם התירו שלא בפניו מותר כדחזינן בצדקיהו שהיה צדיק גמור שהתיר נדרו שלא בפני נבוכדנצר ואסור לחכם להתירו והם הוצרכו לעשות מפני אימת מלך ולישנא דהמודר הנאה לא משמע כפירושו אלא משמע שנדר ממנו הנאה בפניו וצריך שיתירו לכתחלה בפניו ומפרש טעמא בירושלמי מפני החשד כלומר שלא יחשדנו שמזלזל בנדרו ואיכא מ"ד מפני הבושה כלומר שצריך שיתבייש בפניו בהתרה:

ואיכא למידק בדברי רבינו דמרישא דלישניה משמע דהא דתניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מיירי בנודר לחבירו ומסיפא דלישניה משמע דמיירי במודר הנאה מחבירו. ונראה לי דרבינו משמע ליה דפשטא דברייתא מיירי בנודר לחבירו מדמייתי עלה דמשה וצדקיהו ולישנא דהמודר הנאה מחבירו משמע שהוא מודר הנאה ממנו ומפני כך פירש דשניהם שוים ובין בזו ובזו אין מתירים לו אלא בפניו ומש"ה נקט תנא דברייתא כה"ג כי היכי דלישתמעו ביה תרווייהו ונראה שהוא ז"ל מפרש דנודר לחבירו דאין מתירין לו אלא בפניו דוקא כשחבירו משביעו אבל אם אין חבירו משביעו אלא שזה נשבע בפני חבירו מתירין לו אפילו שלא בפניו ועובדא דמשה וצדקיהו נמי הכי הוה שהשביעום ומש"ה לא היה להם היתר אלא בפני המשביעים אותם אבל אם היו נשבעים מעצמם אה"נ שהיו יכולים להתיר השבועה שלא בפני יתרו ונבוכדנצר אע"פ שהיו במעמד בשעת השבועה ונקט רבינו ברישא דין מי שהשביעו חבירו דהוי כגוונא דמשה וצדקיהו משום דמיניה ילפינן למודר הנאה מחבירו דאין מתירין לו אלא בפניו.

ומה שכתב בסיפא דמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו בשנדר בפניו איירי דומיא דרישא ומפני שהוא דבר התלוי בחבירו דינו כאילו השביעו חבירו אבל אם הדירו שלא בפניו מתירין לו שלא בפניו. נמצא כללן של דברים שמי שהשביע את חבירו בין שיהיה בדבר הנוגע למשביע בין שיהיה בדבר שאינו נוגע לו וכן הנשבע או נודר מעצמו בפני חבירו בדבר הנוגע לחבירו אין מתירים לו אלא בפניו אבל הנשבע או נודר מעצמו בפני חבירו בדבר שאינו נוגע לו מתירין לו שלא בפניו כנ"ל לדעת רבינו.

ומ"ש ואפילו היה שמעון קטן או עכו"ם פשוט הוא דהא יתרו ונבוכדנצר עכו"ם הוו ואמרינן שלא היו יכולים להתיר שלא בפניהם וקטן לא גרע מעכו"ם.

ומ"ש כדי שידע הנידר וכו' פשוט הוא דהיינו כמאן דאמר בירושלמי דטעמא מפני החשד. ומדקדוק לשון רבינו דגבי מודר מחבירו נתן טעם זה וגבי נודר לחבירו לא נתן

טעם זה נראה דוקא גבי מודר הנאה אתמר בירושלמי טעם זה למימרא דכשהוא בפניו מתירים לו אפילו בע"כ וכן כל שהודיענו שמתירין לו אין צריך להתירו בפניו אבל בנודר לחבירו דאין מתירים לו אלא בפניו היינו לומר שאין מתירים לו אלא מדעתו וכמו שפי' רא"מ דכיון שזה השביעו אין לו התרה אלא מדעתו ואף על פי שכתבתי דמההיא דמשה וצדקיהו דהוו נודר לחבירו ילפינן למודר הנאה מחבירו דאין מתירים לו אלא בפניו איכא למימר דשם בפניו בעלמא הוא דילפינן מיהו הא כדאיתא והא כדאיתא דאע"ג דנודר לחבירו אין מתירים אלא מדעתו דמודר הנאה מחבירו אין טעם לומר שנצטרך שיהיה מדעתו מאחר שלא דעתו ומיהו בידיעתו צריך מפני החשד והכי ילפינן כיון דבנודר לחבירו צריך דעתו במודר הנאה מחבירו צריך ידיעתו וכיון דבפניו מתפרש מדעתו ומתפרש בידיעתו נקט בתרווייהו לישנא דבפניו הא כדאיתיה והא כדאיתיה:

הלכה ח

אחד הנשבע בינו לבין עצמו ואחד הנשבע ברבים. בפ' השולח (גיטין דף ל"ו) אמר אמימר הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה ויש ספרים דגרסי אמר אמימר הלכתא אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה וכתבו התוס' דאפילו לאותם ספרים מדפסק בע"ד רבים דאין לו הפרה מכלל שסובר דברבים יש לו הפרה דאי אין לו כ"ש ע"ד רבים ומה הוצרך לפסוק הלכתא בע"ד רבים כיון דאפילו ברבים אין לו הפרה ושלא בלשון פסק ה"ל לומר אפילו למ"ד ברבים יש לו הפרה וכו' אע"ג דקאמר (התם) לעיל דאדריה ליה ברבים אליבא דרב נחמן דקי"ל כוותיה בדיני ולענין דינא אתשיל לענין פרעון כתובה הא פריך בתר הכי הניחא למ"ד ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי ומדאדריה רב אחא נמי להההוא מקרי דרדקי ע"ד רבים משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה ורב יוסף דאמר בפ' ע"פ אדור ברבים דלא אשתה שיכרא משמע דסבר דברבים אין לו הפרה לא קי"ל הכי וכן פסקו הרא"ש והרשב"א והר"ן והמרדכי.

ומ"ש ואפי' נשבע בשם המיוחד בה' אלהי ישראל, בפ' ד' נדרים (נדרים דף כ"ב) אמר רבא אמר ר"נ הלכתא פותחין בחרטה נזקקין לאלהי ישראל ומשמע לרבינו דה"ה לשם המיוחד:

נשבע ע"ד רבים או שנדר וכו'. מימרא כתבתיה בסמוך.

ומ"ש אלא לדבר מצוה. שם והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא (על דעת רבים) דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשתכח דדייק כוותיה:

הלכה ט

וכתב הראב"ד כיצד נשבע ותלה שבועתו בדעת רבים וכו'. א"א יש כאן לשון אחר וכו'. טעמו שהוא ז"ל מפרש דאדריה רב אחא היינו שהדירוהו בני העיר הנאה מנכסיהם והוא לא רצה ללמדם בחנם ולאפוקי מרבינו שפירש שהוא נשבע שלא יהנה מבני העיר וז"ש על דברי רבינו יש כאן לשון אחר כלומר פירוש אחר בהא דאדריה רב אחא. ומ"ש ויש כאן דברים של תימה הוא על פי' רבינו. ומצאתי נוסחא אחרת בדברי הראב"ד וז"ל א"א מכיר אני האמת וכו'. מ"ש ועכ"ז אין דעתי נוחה הימנו שאין המצוה מוטלת עליו וכו' יש לומר שאע"פ שמצות לימוד התורה מוטלת על האב בייחוד מ"מ מצוה על כל חכם ללמד תורה לתלמידים:

הלכה יא

(י-יא) **מי שנשבע ולא ניחם וכו' כיצד נשבע שיגרש את אשתו וכו' אומרים לו בני אם תגרש אשתך אתה מוציא לעז על בניך וכו'**. משנה בפ' ר"א (נדרים ס"ו).

ומ"ש וכן זה שנשבעת שלא יהנה ישראל מנכסיך וכו' גם זה משנה שם (דף ס"ה) ואע"ג דבשם ר"מ איתניא משמע לרבינו דכן הלכתא דהא קתני ברישא ר"מ אומר יש דברים שהם כנולד ואינם כנולד וחכמים מודים ובתר הכי קתני ועוד אמר ר"מ פותחין לו מן הכתוב שבתורה וכו' או שהוא עני ואי אתה יכול לפרנסו ומדקתני ועוד משמע דכי היכי דבקמייתא חכמים מודים לו ה"ה בבתרייתא.

ומ"ש וזה שנשבעת שלא תאכל בשר וכו' ג"ז משנה שם (דף ס"ו) פותחין בימים טובים ושבתות:

הלכה יב

אין פותחין בנולד וכו'. משנה שם (דף ס"ד) ועוד אמר ר' אליעזר פותחין בנולד וחכמים אוסרים כיצד קונם שאיני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר וכו' ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר וכו' לא הייתי נודר ובגמרא (שם ע"ב) מ"ט דר"א אמר רב חסדא דא"ק כי מתו כל האנשים (המבקשים את נפשך) פי' שעשה נדר לשבת במדין ושלא לשוב למצרים ופתח לו הקב"ה פתח שאם היה יודע שימותו שונאיו לא היה נודר והא מיתה נולד הוא מכאן שפותחין בנולד. ורבנן וכו' קא סברי הנהו מי מייתי והאמר ר' יוחנן וכו' כל מקום שנאמר נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם אלא אמר ר"ל שירדו מנכסיהם ופי' הרא"ש ועניות לאו נולד הוא דשכיח וכן אמרו בירושלמי משמע דהא דאמור רבנן אין פותחין בנולד היינו דוקא היכי דלא שכיח אבל בנולד דשכיח פותחין וכ"כ הראב"ד בהשגות וכ"כ המרדכי וכן דעת התוס' בפ' אע"פ (כתובות דף ס"ג) אהא דא"ל ר"ע

לבן כלבא שבוע אדעתא דגברא רבה מי נדרת וא"ת והלא אסור לפתוח בנולד וכו' וי"ל דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול עכ"ל. ומיהו בעינן שיהא שכיח טובא כדי שיפתחו בו דהא מיתה אע"פ שהיא מצויה אמרי רבנן שאין פותחין בה משום דמשמע להו דלא שכיח טובא ולא אמרו דפותחין אלא בעניות דשכיח טובא טפי ממיתה וטעמא דמילתא דכיון דאותו נולד שכיח טובא אמדינן דעתיה שאילו היה מעלה בלבו נולד זה היה נמנע מלידור וכיון שלא נדר אלא מפני שלא העלה דבר זה באותה שעה על לבו הוה ליה כנדר בטעות אבל כשהנולד לא שכיח טובא אפילו אם היה מעלה על לבו אותו נולד לא היה נמנע מלידור בשביל כך וכן נראה שהוא דעת הרמב"ן וכ"כ הטור אבל אין נראה כן מדברי רבינו שאילו היה דעתו לחלק בין נולד מצוי לשאינו מצוי לא הוה שתיק מיניה וצ"ל שהוא ז"ל מפרש דכי אמרינן בגמ' ורבנן הנהו מי מייתי וכו' אלא שירדו מנכסיהם לאו למימרא דפתחא דעניות פתח לה אלא היינו לומר דנדרא מעיקרא ליתיה כי בשעה שנדר כבר מתו אותם האנשים כלומר שירדו מנכסיהם וכן פי' הקונטרס.

ומ"ש אבל אם ניחם הוא מעצמו מפני הנולד ונהפכה דעתו מתירים לו נראה שכתב כן מפני שהוקשה מההיא דפרק אע"פ (כתובות דף ס"ג) דא"ל ר"ע לבן כלבא שבוע אדעתא דגברא רבה מי נדרת והא התם נולד הוא ואין פותחין בו ולכך תירץ דשאני התם שניחם מפני הנולד ונהפכה דעתו דהא ודאי ניחא לבן כלבא שבוע שנעשה ר"ע גברא רבה וליתהני מיניה ומש"ה אהני ליה פיתחא דנולד וכי תנן אין פותחין בנולד היינו דוקא היכי דעדיין לא ניחם אלא רצונו שלא יהנה ולא יעשה זה סופר. ומיהו תמיה לי על שיטה זו דמפליג בין היכא דניחא ליה להיכא דלא ניחא ליה דא"כ מאי מייתי רבי אליעזר ממשה הא איהו הוה ניחא ליה דלימותו הנך גברי ולהדר איהו למצרים ודמי להההיא דר"ע עם בן כלבא שבוע. ושמא י"ל דר"א לא מייתי אלא לומר דכיון דאשכחן שם נולד בעלמא דפותחין בו מיניה ילפינן לכל נולד דמנא לן לפלוגי בינייהו ורבנן אהדרו ליה דאין משם ראיה דהתם לא הוה נולד אלא נדר בטעות וכדפרישית:

כתב הראב"ד אבל אם ניחם הוא מעצמו מפני הנולד וכו' א"א נולד שאמרו אין פותחין בנולד שאינו מצוי וכו'. וכבר כתבתי טעם רבינו:

הלכה יג

מי שנשבע על דבר וכו'. זה נראה שהוא פשוט שאם היה נשאל על הראשונה תחלה נמצא שעבר על שבועה שניה:

הלכה יד

נשבע שלא ידבר עם פלוני וכו' שאין מתירים נדר או שבועה שעדיין לא חלו. בסוף נדרים (דף צ') פלוגתא דתנאי לענין הפרת הבעל ופלוגתא דאמוראי לענין התרת חכם ופסקו הרא"ש והרשב"א והר"ן כרב פפי דאמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר:

הלכה טו

נשבע שלא יהנה לפלוני וכו' עד וכן כל כיוצא בזה, ברייתות בסוף נדרים:

הלכה יז

שבועה שלא אוכל ככר זו וכו'. בפ"ג דשבועות (דף כ"ז:) שנינו שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת ובגמ' הא תו למה לי ופירש"י הא תו למה לי שבועה שלישית למה לי משבועה שנייה אשמעינן דאין שבועה חלה על שבועה הא קמ"ל וכו' חיובא הוא דליכא אשבועות אחרונות הא שבועה איכא דאי משכחא רווחא חיילא למאי הלכתא לכדרבא דאמר שאם נשאל על הראשונה עלתה שניה תחתיה:

הלכה יח

מי שנשבע שבועת ביטוי להבא וכו'. שם אמר רבא נשבע על ככר ואכלה אם שייר ממנה כזית נשאל עליה אכלה כולה אין נשאל עליה (דף כ"ח) אמימר אמר ואפילו אכלה כולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות אבל כפתוהו על העמוד לא כדשמואל דאמר כפתוהו על העמוד ורץ מב"ד פטור ולא היא התם רץ הכא לא רץ ופירש"י רץ ונתבזה במנוסה זו ואיכא ונקלה אחיך כיון שנקלה הרי הוא אחיך:

פרק ז

הלכה א

התובע חבירו בממון וכו'. לקמן בסמוך יתבאר.

ומ"ש שבשבועות הפקדון אחד הנשבע מפי עצמו אחד שהשביעו אחר וכפר וכו' משנה פ' שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו:) וכחכמים:

הלכה ב

תבעו בממון שאם יודה לו וכו'. משנה שם גבי אנסת ופתית את בתי וכו':

הלכה ג

וכן אם תבעו בקרקע וכו'. גם זה שם:

הלכה ה

אחד הנשבע אחר שתבעו בעל הממון וכו'. בריש פרק שבועת הפקדון משנה שבועת הפקדון כיצד א"ל תן לי פקדון שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי או שא"ל אין לך בידי משביעך אני ואמר אמן חייב.

ומ"ש אף ע"פ שלא תבעו כיצד כגון שקדם ואמר למה אתה הולך אחרי וכו'. בפ' שבועת העדות עלה ל"ב ראוהו שבא אחריהם אמרו לו מה אתה בא אחרינו שבועה שאין אנו יודעים לך עדות פטורים ואם בפקדון חייבים:

הלכה ו

אחד הנשבע לבעל הממון עצמו או לשלוחו וכו'. נראה דיליף לה מדגרסינן בפ' שבועת העדות (שבועות דף ל"ה) ת"ר שלח ביד עבדו או שא"ל הנתבע משביעני עליכם שאם אתם יודעים לו עדות שתבואו ותעידוהו יכול יהו חייבים ת"ל אם לא יגיד ונשא עונו מאי תלמודא אמר ר' אלעזר אם לוא יגיד כתיב אם לו לא יגיד ונשא עונו ואם לאחר לא יגיד פטור משמע דבפקדון דלא כתיב אם לא יגיד חייב כדקי"ל בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו:

הלכה ז

ואינו חייב בשבועת הפקדון וכו'. (סוטה דף ל"ב) ר"פ אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה וידוי מעשר ק"ש ותפלה וברכת המזון ושבועת העדות ושבועת הפקדון ובגמרא (דף ל"ג) שבועת העדות דכתיב נפש כי תחטא ושמעה קול אלה בכל לשון שהיא שומעת שבועת הפקדון אתיא תחטא תחטא משבועת העדות:

הלכה ח

הנשבע שבועת הפקדון במזיד וכו'. **ומ"ש וחייבו אשם בין במזיד בין בשגגה כמו שביארנו**, בפ"א:

הלכה ט

כפר ונשבע ארבע או חמש פעמים וכו' עד לפיכך חייב על כל שבועה ושבועה. משנה בפרק שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו):

הלכה י

היו חמשה תובעים אותו וכו'. יתבאר בפרק רביעי מהלכות נדרים:

הלכה יא

ומ"ש אמר לו חבירו תן לי פקדון ותשומת יד. גם זה משנה שם:

ומ"ש ואפילו היה לו פרוטה אחת מכולן הרי אלו מצטרפין וחייב. שם מימרא דר' יוחנן (דף ל"ח) ומשמע התם דהוא הדין לחטים ושעורים וכוסמין דאפילו אין לו אלא פרוטה אחת מכולן הרי אלו מצטרפין:

הלכה יג

ומ"ש תן לי חטים ושעורים וכוסמין וכו'. גם זה שם במשנה:

הלכה יד

היו חמשה תובעים אותו. שם בעיא דאיפשיטא:

הלכה טו

טען שאבד הפקדון או כפר בו ונשבע וכו'. פ' הגוזל קמא עלה ק"ח בעיא דאיפשיטא:

הלכה טז

פחות מפרוטה אינו ממון וכו'. משנה פ' הגוזל קמא (בבא קמא דף ק"ג) נתן לו את הקרן ונשבע לו על החומש ה"ז משלם חומש על חומש עד שיתמעט הקרן פחות משוה פרוטה ומפשטיה דקרא משמע דכל שאינו משלם חומש אינו חייב להביא אשם:

פרק ח

הלכה ב

(א-ב) **הגונב שורו של חבירו וכו' עד וכן כל כיוצא בזה**. משנה פרק שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו:).

ומה שכתב אבל חייב בשבועת ביטוי. פלוגתא דרב ושמואל בסוף שבועות (דף מ"ט:) ופסק כרב באיסורי דאמר כולם פטורים משבועת שומרים וחייבים משום שבועת ביטוי:

הלכה ג

התובע את חבירו בדבר שיש בו קנס וכו' כיצד תבעו ואמר לו אנסת ופתית בתי וכו'. גם זה משנה שם וכתנא קמא:

הלכה ד

האומר לחבירו עשית בי חבורה וכו' המית שורך את שורי וכו'. גם זה משנה שם:

הלכה ז

(ה-ז) **נתן שורו לשומר חנם וכו' עד הרי זה חייב בשבועת הפקדון**. משנה פרק ארבעה שומרים (שבועות דף מ"ט):

הלכה ח
הגונב שור חבירו ותבעו וכו' עד שהרי לא פטר עצמו מכלום. בפ' הגוזל קמא (בבא קמא דף ק"ה ע"ב):

הלכה יא
ומ"ש וחייב בשבועת ביטוי, כבר כתבתי דפסק כרב בסוף שבועות:

הלכה יב
מי שהיה חייב ממון לשני שותפין וכו'. בפ' שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ז) וכחש בה פרט למודה לאחד מן האחים או לאחד מן השותפים האי לאחד מן האחים היכי דמי אילימא דאודי ליה בפלגא דידיה הא איכא כפירה דאידך אלא לאו דאמרי ליה מתרווינן יזפת וא"ל לא מחד מינייכו יזפי דה"ל כפירת דברים בעלמא.
ומ"ש אבל חייב בשבועת ביטוי. כבר כתבתי דאיתיה בסוף שבועות:

הלכה יד
(יג-יד) **וכן מי שהיתה עליו מלוה בשטר וכו' פטור וכו' היתה עליו מלוה בעדים בלבד וכו'**. בפרק שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ז:) ר"י אמר הכופר בממון שיש עליו עדים חייב שטר פטור וכו' משום דהוי שטר שעבוד קרקעות ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות:

פרק ט

הלכה א
התובע עדיו להעיד לו עדות וכו'. כתב שיתחייב ממון לאפוקי כשאין מחייבין אותו ממון בעדותן, וכתב לבדה לאפוקי משביע עדי קנס כדלקמן וכן לאפוקי השביע שתי כיתי עדים וכפרה הראשונה כדאיתא בפ"י, וכתב ממון לאפוקי שטרות, וכתב המיטלטל לאפוקי קרקעות ועבדים כדלקמן:
ומה שכתב בין שנשבעו בבית דין בין שנשבעו חוץ לבית דין הרי אלו חייבים. משנה פרק שבועת העדות (שבועות דף ל"א:) השביע עליהם חמש פעמים חוץ לב"ד ובאו לבית דין והודו (הרי אלו) פטורים כפרו (הרי אלו) חייבים על כל אחת ואחת:
ומ"ש וכן אם השביעם התובע וכו'. גם זה משנה שם שבועת העדות כיצד אמר לשנים באו והעידוני שבועה שאין אנו יודעים לך עדות או שאמרו לו אין אנו יודעים לך עדות משביע אני עליכם ואמרו אמן הרי אלו חייבים:

ומה שכתב אף על פי שלא נשבעו הם ולא אמרו אמן אחר שבועתו ומה שכתב והוא שישביעם בבית דין. נראה מדברי רבינו כאן ולקמן בפרק זה גבי וכן אם אמר לעדים באו והעידו לי שיש לי מנה ביד פלוני ומדבריו בסוף פ"י (נראה) שהוא סובר דכי תנן (דף ל') וחכמים אומרים בין מפי עצמו בין מפי אחרים אינם חייבים עד שיכפרו בהן בבית דין ואמרינן בגמ' דשבועה אפילו חוץ לבית דין כמו שאכתוב בסמוך ה"מ כשהשביעם התובע וענו אחריו אמן אבל אם לא ענו אחריו אמן אלא אמרו אין אנו יודעים לך עדות לא מיחייבי אלא אם כן השביעם בפני בית דין. וצריך לי תלמוד מהיכן למד חילוק זה:

הלכה ב

אין העדים חייבים בשבועת העדות וכו'. שם במשנה בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אינם חייבים עד שיכפרו בהן בב"ד דברי ר"מ וחכ"א בין מפי עצמן בין מפי אחרים אינם חייבים עד שיכפרו בהן בב"ד וידוע דהלכה כחכמים ובגמ' (דף ל"ב) מנ"ל דאכפירה בב"ד הוא דמיחייבי אחוץ לב"ד לא מיחייבי אמר אביי א"ק אם לא יגיד ונשא עונו לא אמרתי לך אלא במקום שאילו מגיד זה מתחייב זה ממון א"ל רב פפא לאביי א"ה אימא שבועה גופה בב"ד אין ושלא בב"ד לא לא ס"ד דתניא לאחת ליחייב על כל אחת ואחת ואי ס"ד בב"ד מי מיחייב על כל אחת ואחת והתנן השביע עליהם חמש פעמים בפני ב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת אמר ר"ש מה טעם הואיל ואינם יכולים לחזור ולהודות אלא לאו שמע מינה שבועה חוץ לבית דין כפירה בבית דין:

הלכה ג

תבעם בעדות שאינה מחייבת ממון. משנה וגמ' בפ' שבועת העדות (שבועות דף ל"ד:) **ומ"ש או בעדות קרקעות או עבדים או שטרות**. בפ' שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ז:) אתמר משביע עדי קרקע ר' יוחנן ור' אלעזר (חד אמר חייב וחד) אמר פטור תסתיים דר"י אמר פטור מדאמר ר' יוחנן הכופר בממון שיש עליו עדים חייב שטר פטור וכדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דטעמיה משום דשטר הוי שעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות ומשמע דהוא הדין לעבדים ושטרות דכלהו ילפינן להו משבועת הפקדון:

הלכה ד

וכן המשביע עדי קנס וכו'. בפ' שבועת העדות (שבועות דף ל"ד) אמרינן דלר' יוחנן משביע עדי קנס פטורים לר"ע:

הלכה ה

משביעכם אני שתבואו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני תשלומי כפל וכו' וכן אם השביעם שיעידו לו שאנס פלוני או פתה בתו וכו'. בפ' שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו:) שנינו אנסת ופתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פתיתי משביעך אני ואמר אמן חייב ר"ש פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו א"ל אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו משלם בושת ופגם ע"פ עצמו ולמד רבינו משם לשבועת העדות:

הלכה ז

(ו-ז) **אין העדים חייבים וכו' כיצד ראו התובע בא אחריהם וכו'**. בפ' שבועת העדות (שבועות ל"א:):

ומ"ש וכן אם השביעם הנתבע וכו' וכן אם קדמה שבועה לעדות וכו' אין העדים חייבים בשבועת העדות וכו' כיצד עמד בבהכ"נ וכו'. הכל משנה שם (דף ל"ה):

הלכה ט

ומ"ש אבל אם אמר משביעאני כל העומדים כאן וכו'. ברייתא שם:

הלכה י

ומ"ש וכן אם אמר לעדים באו והעידו לי שיש לי מנה וכו': **כתב** הראב"ד וכן אם אמר לעדים באו והעידו לי שיש לי מנה וכו' א"א המחבר הזה שנה משנתו כר"מ וכו'. ואני תמיה היאך אפשר להעלות על הדעת שרבינו פוסק כר"מ שהרי פירש"י מפי עצמו שאמר שבועה שאיני יודע לך עדות ומפי אחרים כגון משביע אני עליכם שתבאו ותעידוני ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות ולא הוציאו שבועה מפיהם. ורבינו כתב בר"פ זה וכן אם השביעם התובע וכפרו בו אף על פי שלא נשבעו הם ולא ענו אמן אחר שבועתו כיון שכפרו הרי אלו חייבים, אין העדים חייבים בשבועת העדות עד שיכפרו בעדותן בבית דין בין שנשבעו או השביען בבית דין בין שנשבעו או השביען חוץ לבית דין והכפירה בבית דין בלבד וזה מבואר בדברי חכמים. ומה שכתב ועוד בין לרבי מאיר בין לרבנן מה צורך שיהיה הבית דין בבית הכנסת בשעת השבועה וכו' כבר כתבתי בראש פרק זה שרבינו ז"ל סבור דכי אמרינן דלא איכפת לן בשבועה בין שתהא בבית דין או שלא בבית דין הני מילי כשענו אחר התובע המשביעו אמן אבל אם לא ענו אחריו אמן אלא אמרו אין אנו יודעים לך עדות אם השביען בפני בית דין חייבים ואם השביען חוץ לבית דין פטורים:

הלכה יא

אחד המשביע עדיו בשבועה או שאמר מצוה אני עליכם בשבועה וכו'. משנה וגמ' בסוף פרק שבועת העדות (שבועות דף ל"ה).

ומה שכתב והוא שישביעם בשם או בכינוי מהכינויים, כמו שביארנו בפרק ב':

הלכה יב

ואין העדים חייבים עד שישביעם בלשון שהם מכירים אותה. משנה (דף ל"ב) ר"פ אלו נאמרים בכל לשון פרשת סוטה וידוי מעשר וכו' ושבועת העדות ושבועת הפקדון ובגמ' (דף כ"ג) שבועת העדות דכתיב (נפש כי תחטא) ושמעה קול אלה בכל לשון שהיא שומעת:

הלכה יד

כל מקום שאמרנו פטור משבועת העדות וכו'. בסוף שבועות (דף מ"ט) פלוגתא דרב ושמואל והלכה כרב באיסורי דאמר כולם פטורים משבועת שומרים וחייבים משום שבועת ביטוי ואיכא למילף מהתם לפוטרם משבועת העדות:

ומ"ש אבל המחוייב בשבועת העדות וכו' אינו חייב משום שבועת ביטוי וכו'. בפ"ג דשבועות (דף כ"ה ע"ב) לרב למאי הלכתא אפקה רחמנא (לשבועת העדות מכלל שבועת ביטוי) אמרוה רבנן קמיה דאביי לאיחיובי עליה תרתי אמר להו תרתי לא מציתו אמריתו דתניא לאחת מאלה לאחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו שתים:

הלכה יז

(טו-יז) **משביע אני עליכם אם לא תבאו ותעידו לי וכו' משביע אני עליכם אם לא תבאו ותעידו לי שיש לי ביד פלוני חטים וכו'**. משנה פרק שבועת העדות (שבועות דף ל"ג).

ומה שכתב וכן אם תבעו אותם רבים להעיד להם וכו'. משנה לענין פקדון בפרק שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו:) ויש ללמוד משם לשבועת העדות:

הלכה יח

הנשבע לחבירו שהוא יודע לו עדות וכו'. מימרא דאביי בפ"ג דשבועות (דף כ"ה:):

ודע דסוגיא דגמרא הכי איתא איתמר שבועה שזרק פלוני צרור לים או שלא זרק רב אמר חייב ושמואל אמר פטור רב אמר חייב (הואיל) ואיתיה בלאו והן ושמואל אמר פטור (הואיל) וליתיה בלהבא וכו' אמר אביי ומודה רב באומר לחבירו שבועה שאני יודע לך עדות ואשתכח דלא ידע ליה דפטור הואיל וליתיה בכלל שאיני יודע לך עדות וכו' בשלמא לשמואל דאמר מילתא דליתיה בלהבא לא מיחייב עליה לשעבר להכי אפקה רחמנא לשבועת העדות מכלל שבועת ביטוי אלא לרב למאי הלכתא אפקה

רחמנא (לשבועת העדות מכלל שבועת ביטוי) אמרוה רבנן קמיה דאביי לאחיובי עליה תרתי אמר להו (לאיחיובי) תרתי לא מציתו אמריתו דתניא לאחת מאלה לאחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו שתים ולאביי למאי הלכתא אפקיה רחמנא לכדתניא בכולן נאמר ונעלם וכאן לא נאמר ונעלם לחייב על המזיד כשוגג אמרו ליה רבנן לאביי אימא במזיד מיחייב חדא בשוגג מיחייב תרתי אמר להו לאו היינו דאמרי (לכו) לאחת (משום) אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו (משום) שתים ואי במזיד מי איכא תרתי רבא אמר משום דהוה דבר שבכלל ויצא לידון בדבר החדש אין לך בו אלא חדושו בלבד מכלל דאביי סבר איתא לשבועה בעולם והא אמר אביי מודה רב באומר לחבירו שבועה שאני יודע לך עדות ואשתכח דלא ידע ליה דפטור הואיל וליתיה באיני יודע לך עדות הדר ביה אביי מההיא ואבעית אימא חדא מיניהו רב פפא אמרה ע"כ בגמרא. ורבינו כתב לעיל בסמוך כל מקום שאמרנו פטור משבועת העדות אבל חייב בשבועת ביטוי וכו' אבל המחוייב בשבועת העדות אף על פי שהוא נשבע על שקר ואף על פי שהוא מזיד אינו חייב משום שבועת ביטוי אלא משום שבועת העדות בלבד שהרי הכתוב הוציא שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי וכו' שנאמר לאחת מהנה והרי זה כדברי אביי דאמר להו לרבנן. ואם כן יש לתמוה היאך כתב כאן הנשבע לחבירו שהוא יודע לו עדות וכו' הרי זה פטור וכו' מפני ששבועת ביטוי אינו אלא בדבר שיש בו לאו והן וכו' והיינו אידך מימרא דאביי דאמר מודה רב באומר לחבירו שאני יודע לך עדות שהוא פטור ומאחר שבגמרא הקשו מזו לזו והוצרכו לומר הדר ביה אביי מההיא או דחדא מיניהו רב פפא אמרה נמצא רבינו כמזכי שטרא לבי תרי. וי"ל דרבינו מפרש דכי מקשינן והא אמר אביי שבועה שאני יודע לך עדות דפטור לא מקשה אלא למאי דהוה ס"ד אי לא אתא קרא אבל השתא דאתא קרא דמשום אחת אתה מחייבו ולא משום שתים שפיר איתא לאידך דאמר אביי מודה רב באומר לחבירו שבועה שאני יודע לך עדות דפטור וכך פירש הרי"ף סוגיא זו כפי מה שפירשו בו הרז"ה והר"ן וא"כ שפיר עביד רבינו שפסקן לשתיהן:

הלכה יט

דבר ברור הוא כו' שהעיד לו והוא לא העיד וכו'. שם העדתי ולא העדתי מחלו' דלשמואל פטור משום דליתיה בלהבא ולרב חייב והלכתא כוותיה באיסורי:

פרק י

הלכה א

היו עדיו או אחד מהם פסול וכו'. בר"פ שבועת העדות (שבועות דף ל') תנן דאינה נוהגת אלא בראויים להעיד ובגמ' (דף ל"א) לאפוקי מאי אמר רב פפא לאפוקי מלך ורב אחא בר יעקב אמר לאפוקי משחק בקוביא מ"ד משחק בקוביא כל שכן מלך ומ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזא חזי ורבנן הוא דפסלוהו ופסק רבינו כרב אחא בר יעקב משום דבתרא הוא.

ומ"ש או שהיו עד מפי עד וכו' עד וכן כל כיוצא בזה. הכל משנה שם (דף ל"ה):

הלכה ה

היה עד אחד וכפר וכו'. שם (דף ל"א:) במשנה כפרו זה אחר זה הראשון חייב והשני פטור ופירש"י השני פטור שכיון שכפר הראשון שוב אין עד יחידי ראוי להעיד ובגמ' (דף ל"ב) מתניתין דלא כי האי תנא דתניא משביע עד אחד פטור ור' אלעזר בר ר"ש מחייב ופירש"י דלא כי האי תנא דלא כר' אלעזר בר"ש:

הלכה יב

(ו-יב) **תבע את שני עדיו וכו'**. זה פשוט.

ומ"ש תבע עדי קינוי או עדי סתירה וכו' עד שהמשביע עדי קרקע פטורים כמו שביארנו, הכל בפרק שבועת העדות (שבועות דף ל"ב:)

הלכה יג

השביע עדיו בבית דין וכו' עד לא היתה עדותו מחייבת ממון. משנה (דף ל"א:) וגמרא שם (דף ל"ב):

הלכה יד

הודה אחד וכפר אחד וכו'. משנה שם כפר אחד והודה אחד הכופר חייב וכתב רבינו דהוא הדין להודה אחד וכפר אחד, ופשוט הוא שמאחר שהעד האחד הודה נמצא זה שכפר מפסידו ממון בכפירתו:

כפרו שניהם כאחד וקדם והודה בתוך כדי דיבור וכו'. שם בגמרא:

הלכה טו

השביע שתי כתי עדים וכו' עד חייבים בשבועת העדות. משנה וגמרא שם:

הלכה טז

התובע את העדים להעיד לו וכפרו וכו' עד שחוץ לבית דין. משנה שם:

הלכה יז
ומ"ש בד"א שענו אמן וכו': **כתב** הראב"ד א"א הא לא כרבי מאיר ולא כרבנן וכו' ורבנן סברי אפילו מפי אחרים כיון דכפר חייב עכ"ל. וכבר כתבתי בזה בפרק ט':

הלכה יח
השביעין בבית דין וכפרו וחזר והשביעין וכו'. משנה פ' שבועת העדות:

פרק יא

הלכה א
כשם ששבועת שוא וכו' כך מצות עשה שישבע מי שנתחייב שבועה בבית דין וכו':

הלכה ב
וכל המשתף דבר אחר וכו'. פרק ד' מיתות (סנהדרין דף ס"ג):

הלכה ג
ומותר לאדם להשבע על המצוה וכו'. פ"ק דנדרים (דף ח'):

הלכה ה
(ד-ה) **שבועה זו שמשביעים הדיינים וכו' מי שטענו חבירו מטלטלין והודה במקצתן וכו'**. משנה פרק שבועת הדיינין (שבועות דף ל"ח:) ובפרק ב' דכתובות ופרק הגוזל קמא ובפירקא קמא דמציעא ובכמה דוכתי.
ומה שכתב ועד אחד מעיד עליו ומכחישו, בכמה דוכתי מהם.
ומה שכתב וכן שומר שטוען שאבד וכו'. מפורש בתורה:

הלכה ז
ויש שם שבועה אחרת וכו'. בפ' שבועת הדיינים (שבועות דף מ':):

הלכה ח
ושבועת הדיינים בין שהיתה של תורה וכו' אוחז ס"ת בזרועו. בריש פרק שבועת הדיינין (שבועות דף ל"ח:) צריך לאתפוסי חפצא בידיה:
ומ"ש ונשבע בשם או בכינוי. שם וכדרבנן:
ומ"ש בשבועה או באלה. בס"פ שבועת העדות (שבועות דף ל"ו):
ומ"ש מפיו או מפי הדיינין. נלמד מדתנן בפ' שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו:) שאם השביעו התובע וענה אחריו אמן חייב.
ומ"ש והורו רבותי שאין משביעין הדיינין אלא בלה"ק. בר"פ שבועת הדיינין (שבועות דף ל"ח ל"ט) אמרינן דשבועת הדיינין נאמרת בכל לשון שהוא מבין וא"כ יש לתמוה

על הוראת רבותיו ואפשר דלא מדינא קאמרי אלא משום דהוי כעולבנא דדייני אם ישביעוהו בלשון אחרת ומדלא אמרו רבותיו ושבועת הדיינין אינה אלא בלשון הקדש משמע דדוקא כשהם משביעים אותו מפיהם אבל אם הוא נשבע אין בכך כלום אבל לשון הורו קשה דמשמע דמדינא קאמרי ובפרק זה יתבאר דעת רבינו בזה:

הלכה ט

ומ"ש וכן אם אמר הרי הוא ארור וכו'. בסוף פרק שבועת העדות (שבועות דף ל"ו) ארור בו שבועה:

הלכה יב

(**יא-יב**) **הדיינים שהשביעו בלא נקיטת חפץ בידו וכו' עד ואינו צריך ליטול ספר תורה אלא תפילין בכפו חפץ הוא**. שם (דף ל"ח:):

הלכה יג

אין בין שבועת היסת לשבועת הדיינים וכו'. כן כתבו הרא"ש והר"ן בפרק שבועת הדיינין בשם הגאונים וכן כתב הרשב"א:

כתב הראב"ד אבל משביעין אותו בשם או בכינוי, א"א שמעתי שתקנו הגאונים וכו'. ואין מזה השגה על רבינו שכתב דין הגמ' כמנהגו ועוד שאולי לא שמיע ליה תקנת הגאונים זו:

הלכה יד

הדיינים שהשביעו את הנשבע בכל לשון שהוא מכיר וכו'. כבר כתבתי דהכי איתא בריש פרק שבועת העדות ומשמע מדקדוק רבינו דהיינו בדיעבד ורבותיו נראה שסוברים שאין משביעין כלל אלא בלשון הקדש ואפילו בדיעבד. וכתב רבינו שאין לסמוך על הוראה זו מההיא דריש פרק שבועת הדיינין ויש לתמוה על רבותיו למה דחו אותה ואפשר לומר שאף הם לא אמרו אלא לכתחלה אבל בדיעבד מהניא וכדעת רבינו אבל לפי מה שנראה שמפרש רבינו בדבריהם קשיא. ואין לתמוה על רבינו מאחר שהוא סובר שאין לסמוך על הוראה זו למה כתב לעיל סתם בלי מחלוקת שי"ל שסמך על מ"ש כאן:

ואע"פ שנהגו בכל בתי דינים וכו' צריך להודיע את הנשבע עד שיהא לשון השבועה. פשוט הוא שצריך הנשבע להכיר לשון השבועה:

ומ"ש ששבועת הדיינין היא שבועת פקדון בעצמה:

הלכה טו

כל מי שנתחייב שבועת הדיינין וכו'. בר"פ שבועת הדיינין (שבועות דף ל"ח:) ת"ר שבועת הדיינים אף היא בלשונה נאמרה אומרים לו הוי יודע שכל העולם כלו נזדעזע וכו' עד אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד ומדקתני האיום בשבועת הדיינין משמע דעל כל שבועת הדיינין נאמרה אפילו היא מדבריהם שגם היא נקראת שבועת הדיינין אבל שבועת היסת אינה בכלל האיום כמו שכתב רבינו בסוף דבריו מפני שכששנינו איום זה עדיין לא נתקנה שבועת היסת. והוציא רבינו מכלל האיום כשהוא נשבע בטענת ספק ונראה הטעם דמייתי לה על מתניתין דשבועת הדיינים וההיא ע"י טענה וכפירה היא. ומ"מ יש לתמוה שאין זה כדאי להוציא טענת ספק מאיום וגם על שבועת היסת יש לתמוה למה לא נאמר בה כעין דאורייתא תקון:

הלכה יח

ועל מאי דקתני שאומרים סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה, קאמר בגמרא (דף ל"ט:) ההוא דמשבע ליה אמאי ומהדר משום דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ואמר מר שהשבועה חלה על שניהם ופירש"י ששניהם נענשים בה שלא דקדק למסור ממונו ביד נאמן:

הלכה כ

דבר ברור וגלוי שכל הנשבע שבועת הדיינים וכו': **ומ"ש ואינו לוקה ואע"פ שהוא מזיד**. בר"פ שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ו ל"ז) בעיא ולא איפשיטא ומספיקא לא לקי:

ומ"ש ונתחייב לשלם מה שעליו בתוספת חומש שהוא רביע הקרן. בפ' הזהב (בבא מציעא דף נ"ד:):

ומ"ש רבינו ומביא קרבן אשם. יש לתמוה למה סתם רבינו הדברים דהא בר"פ שבועת הפקדון (שבועות דף ל"ז) איבעיא להו הזיד בשבועת הפקדון ואתרו ביה מהו וכו' (קרבן מייתי ולא לקי) או דילמא וכו' מילקא לקי קרבן לא מייתי או דילמא הא והא עבידנא ולא איפשיטא ומספיקא לא מייתי קרבן דדילמא פטור וחולין בעזרה הוא ואין לומר דמייתי קרבן ומתנה אם אני פטור הרי הוא קרבן נדבה דא"כ לא ה"ל לרבינו למישתק:

כתב הראב"ד אע"פ שהוא מזיד וכו'. א"א אחר שתיקנו הגאונים וכו'. ואין מזה השגה על רבינו שהוא ז"ל כתב ע"פ מה שהוא דין הגמרא:

פרק יב

הלכה א

אע"פ שהנשבע לשוא או לשקר וכו' שנאמר לא ינקה ה' וכו'. בר"פ שבועת הדיינין (שבועות דף ל"ט):

וכתב הראב"ד והרי אמרו על שבועת שוא וכו' עכ"ל. ויי"ל שאע"פ שב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו לאו נקיון גמור קאמר מדאפקיה בלשון לא ינקה דאל"כ הל"ל ינקו אותו דהוה משמע ינקו אותו לגמרי. ומ"ש והרי חייבי מיתות ב"ד מתודין ומתכפרים וכו' כבר כתב רבינו דשאני הכא דאיכא חילול השם ובפירוש אמרו בר"פ שבועת הדיינין (שבועות דף ל"ט) שבכל העבירות נאמר בהם ונקה וכאן נאמר לא ינקה וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהם לא ינקה והכתיב ונקה לא ינקה ההוא לכדר' אליעזר וכו' ונקה לשבים לא ינקה לשאינם שבים ופירש"י מנקה הוא לשבים וכאן אף לשבים לא ינקה בלא פרעון. ובספר הבתים כתב נראים דברי הרמב"ם שלא אמרו ב"ד מלקין אותו אלא להיותו כשר לעדות וכ"כ הרב רבי יונתן אבל מ"מ עון חילול השם שבו אינו מנוקה ובביאור אמרו חכמים שאפילו בתשובה אין מנקין להם עון השבועה שנאמר כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא את שמו הוא דאינו מנקה אבל מנקה הוא שאר חייבי לאוין ע"כ:

הלכה ג

מי שנשבע בשמים ובארץ וכו'. בס"פ שבועת העדות (שבועות דף ל"ה) תנן משביעני עליכם וכו' בשמים ובארץ הרי אלו פטורים ואמרינן בגמרא דאע"ג דאיכא למימר דבמי שהשמים והארץ שלו קאמר כיון דאיכא שמים וארץ בשמים וארץ קאמר. ומשמע לרבינו שאפילו אמר שנתכוון למי שהשמים והארץ שלו כיון דאינו במשמע דבריו אינו כלום:

כתב הראב"ד אין זו שבועה א"א ליחייב עליה קרבן ומלקות עכ"ל. טעמו מדתנן הרי אלו פטורים משמע אבל איסורא איכא ואפשר לומר שזו כוונת רבינו אבל מדקתני סיפא מאיימין עליהם ומלמדים את העם וכו' משמע דס"ל דאין כאן שבועה כלל וכפשט לישנא דרבא והא דקתני פטורים אגב דקתני באידך חייבים תנא בהא פטורים ולאו דוקא דאיסור נמי ליכא.

ומ"ש וכן הנשבע בנביא מהנביאים או בכתב מכתבי הקדש וכו' משמע לרבינו שהם שוים לאומר בשמים ובארץ:

ומ"ש ואע"פ שאין אלו שבועות מאיימין עליהם ומלמדים את העם וכו'. נלמד ממה ששנינו בפ"ב דנדרים גבי נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים:

וכתב הראב"ד א"א באמת צריכים שאלה לחכם ועובר משום בל יחל עכ"ל. וכבר כתבתי טעמו וטעם רבינו:

הלכה ד

בד"א בשאר כתבי הקדש אבל הנשבע בתורה וכו'. דין נשבע בתורה הכל מבואר בפ"ב דנדרים ובאיבעית אימא בתרא וכ"פ הרא"ש ואף על גב דבגמרא בנודר בתורה איתמר משמע לרבינו דהוא הדין לנשבע מדאמרינן דעתיה אאזכרות שבה, ובתוספתא פרק שני תני לה לענין שבועה ובירו' מייתי לה לענין נדר ורבינו סבור דהא והא איתנהו ולפיכך כתבה גם בפ"א מהל' נדרים וכן דעת הרא"ש. והראב"ד כתב אני תמיה על זה המחבר מה ראה לחלק וכו'. וי"ל דרבינו סבר שאין לנו אלא מה שאמרו הנודר בתורה ואם כדברי הראב"ד הל"ל הנודר בתורה או בכתבי הקדש ומה שהביא מהירושלמי אינו קשה לרבינו כמו שכתבתי דהא והא איתנהו והתוספתא הויא תיובתיה דהראב"ד:

הלכה ו

עבד שנשבע אין רבו צריך לכפותו וכו'. בפ"ב דנזיר (דף ס"ב):

וכתב הראב"ד א"א אם נשבע שיתענה וכו' אבל אם נדר בנזיר צריך שיאמר לו שתה עכ"ל. הכי אמרינן בפרק בתרא דנזיר והתם מפרש טעמא דמפלגינן בין נזיר לשאר נדרים ואין כאן השגה על רבינו שהרי כתב רבינו בפרק שני מנזירות דין עבד שנדר בנזירות:

הלכה ז

קטנים שנשבעו וכו'. (פרק חמישי דנדה) (דף מ"ה):

הלכה ט

השומע הזכרת השם וכו'. בפרק קמא דנדרים (דף ז':) וכתב הר"ן ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי לא שיהא בנדוי מאליו אלא ראוי להתנדות קאמר שהרי המזכיר עצמו צריך נידוי והיאך יהא חמור ממנו השומע ושותק.

ומ"ש רבינו וצריך להתיר לו מיד. שם:

הלכה י

ומ"ש במה דברים אמורים שהיה הנשבע הזה וכו' מזיד וכו'. פשוט בטעמו:

הלכה יא

ומ"ש ולא שבועה לשוא בלבד היא שאסורה אלא אפילו להזכיר שם מהשמות המיוחדים וכו'. **ומ"ש לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח ויפאר וכו'**. ירושלמי פרק כיצד מברכין:

הלכה יב

אע"פ שמותר להשאל על השבועה כו' ראוי להזהר בדבר ואין נזקקין להיתר אלא מפני דבר מצוה וכו'.

ומ"ש וטובה גדולה היא לאדם שלא ישבע כלל. כן יש ללמוד מעובדא דפרק השולח (גיטין דף ל"ה) אותה אלמנה שהפקידו אצלה דינר והניחתו בכד הקמח.

ומה שכתב ואם עבר ונשבע שיצטער ויעמוד בשבועתו, הכי משמע בפרק (המדיר) (כתובות דף ע"ז) גבי עובדא דרבי יהושע בן לוי עם מלאך המות:

כתב הראב"ד ואם עבר ונשבע שיצטער ויעמוד בשבועתו, א"א דוקא בשבועה וכשנשבע להרע לעצמו וכו'. ואפשר שגם זה דעת רבינו שהרי לא כתב כן אלא בשבועה וצריך טעם למה נשתנה נדר משבועה בזה:

סליקו הלכות שבועות בס"ד